

UREJENJE IN UPRAVA:
LJUBLJANA,
KNAJLJEVA ULICA 8, 13
TELEFON 31-22 do 31-23

ROKOPISI SE NE VRACAJO

IZHAJA VSAK DAN RAZEN
PONEDELJKA

SLOVENSKI POROČEVALEC

MESEČNI ODDELEK
LJUBLJANA,
KNAJLJEVA ULICA 8, 13
TELEFON 31-22, 31-23
POŠTNI ČEKOVNI RACUN
V LJUBLJANI ST. 11.739
OGLASILNI PO CENIKU
MESEČNA NAROČNINA
45 DIN

★ G L A S I L O S V O B O D I L N E F R O N T E S L O V E N S K I ★

Na doseženih uspehih bomo gradili naprej

Najtežja naloga, ki jo je prevzela naša oblast po osvoboditvi, je bila obnova in ureditev našega po vojni razrušenega gospodarstva. Ta naloga je bila tem težja, ker je bilo treba vso našo gospodarsko izgradnjo postaviti na nove ljudske in demokratske temelje, kajti gospodarski sistem, ki je vladal v bivši Jugoslaviji, je bil sistem izkoriščanja delovnega ljudstva po domačih in tujih kapitalistih. Nedvomno bi ljudska oblast ostala sama prazna beseda, če bi v državi ostali stari, gnili gospodarski red, če bi glavni gospodarski viri in glavne gospodarske pozicije še naprej ostale v starih protiljudskih rokah. Tega dejstva se je ljudska oblast polni meri zavedala, zato smo obremenili z obnovo takoj začeli tudi z graditvijo novih temeljev našega gospodarstva. Tega dejstva pa se je v enakih meri zavedalo tudi naše ljudstvo. To je pokazalo z delom in z vnetjem, s katero se je lotilo obnove in izgradnje našega novega gospodarstva. Veikanske napore in trud so včeti naši delavci, da bi obnovili naš promet in našo industrijo. Na milijone prostovoljnih delovnih ur so žrtvovali, doskraj brez počitka in ob slabi hrani, ker so se zavedali, da delajo in gradijo ne več za svoje izkoriščevalce, temveč za sebe in za svojo državo. Naši kmetje so s svojimi napori v poljedelstvu omogočili, da je bil delavec vsaj za silo oskrbljen z življenjskimi potrebščinami in je lahko vzdržal pri svojem delu. Naši srednji sloji, zlasti naša delovna inteligenca, je vložila vse svoje napore, da je državi, upravnim in gospodarskim aparatom nemoteno delovali in da so se smotno in koristno uporabili napor ostalega ljudstva.

In če pri vsem tem pogledamo uspehe, ki smo jih na gospodarskem polju dosegli, vidimo, da ti niso izostali, da so nasprotno ti uspehi tako veliki, da jih danes obdunjuje svet in da ljudje iz tujih držav, ki prihajajo k nam, skoro verjeti ne morejo, da je kaj takega sploh mogoče. Medtem ko mnogi narodi v Evropi trpe danes še največje pomanjkanje, ko je po raznih državah opaziti še prvo izostajanje kot pred enim letom, ko kljub razdelanju ljudje ne delajo, ampak vlada brezposelnost, ko se drugod bore s največjimi finančnimi težavami, pri nas nikomur ni treba trpeti pomanjkanja, vsak lahko najde delo, kajti obnovila se ne samo to, kar je bilo porušeno, ampak se gradi tudi del novo. Saj na primer samo investicije v naši gradbeni delavnosti v letosnjem letu dosegajo preko milijarde 300 milijonov v okviru načrta projektiranih gradenj. To je nedvomno vsota, ki jo v Sloveniji v nobenem predvojni let nismo dosegli. Ogromen del teh investicij je osredotočen na produkcijske osnovne, na katerih se mora razvijati vsa ostala gospodarska delavnost. Da smo bili zmogni tako velikih bremen, se moramo zahvaliti predvsem modri finančni politiki države, saj je dinar ena najtrajnejših valut v Evropi. Naši delavci so s svojimi napori dosegli, da smo v večini industrijskih panog že dosegli, v nekaterih pa celo presegli predvojno proizvodnjo. Kmet je po agrarni reformi dobil v svoje roke zemljo, na kateri je popeljal garaj za druge, zbrisani so mu bili predvojni dolgi, v neki meri so se mu znižali celo davki.

Napori naših delavcev v industriji omogočajo, da se cene industrijskih proizvodov vsak dan nižajo, da postaja delavčeva realna meža vsak dan večja in se dnevno manjša razlika med cenami industrijskih proizvodov in kmetijskih pridelkov. K redni in ceneni preskrbi ljudstva s najnujnejšimi življenjskimi potrebščinami so v veliki meri pripomogli ostri ukrepi ljudske oblasti proti spekulaciji in črni borzi, ki ju danes pri nas skoraj več ne poznamo. Prav tako pa je k temu pripomogla tudi modra politika cen naše ljudske oblasti. Ta politika gre za to, da se čim bolj znižajo proizvajalni stroški v industriji, in da se čim bolj skrajša pot blaga od producenta do konzumenta in se tako odpravijo nepotrebni dobički, ki zvišujejo cene. Ta politika naše ljudske oblasti tudi v veliki meri omogoča, da so cene kmetijskih pridelkov take, da so sprejemljive in za kmeta in za delavca. Tako so z odklokom o' conah žitaric za leto 1946, ostale veljavne lanskoletnje odkupne cene žita, ki so

za kmeta prav zadovoljive. Kmet je za svoje žito letos dobil več kot lansko leto, kar je realna vrednost lanskega porasla oziroma za isto vsoto lahko dobi več industrijskih proizvodov kot lani. Tako so se na primer znižale cene kmetijskih industrijskih naprav, orodij in strojev povprečno za 30%. Cene umetnih gnojil potprečno za 25%, volnenih tkanin povprečno za 10%, cene sukna povprečno za 30%, volnenih oblik in odev povprečno za 20%. To, kar je kmet letos prejel za svoje proizvode, toliko ali več kot lansko leto, ne bi imelo stvarnega vpliva na izboljšanje njegove kupne moči, če bi cene industrijskih proizvodov ostale na isti višini kakor so bile prej. Pri pomniti je treba, da je naša ljudska oblast cene nekaterih teh proizvodov lahko znižala izpod proizvajalne cene, ker pri nas prevladujeta državni in zadržni gospodarski sektor in se uvaža načrtno gospodarstvo. Tako so država krila to razliko lahko iz drugih sektorjev gospodarstva. V zadnjem času je bila povisana tudi odkupna cena koruze, kar je zopet v dobro kmetom. Druge svoje pridelke, zlasti jaja, zelenjavo, sadje, v neki meri tudi mast, pa kmetje lahko prodajajo v prosti prodaji. Na drugi strani se pa daje delavstvu kljub isti ali celo povisani cen kmetijskih pridelkov življenjske potrebščine po istih cenah. Tako je na primer cena pšenice v vsej državi ista, kljub temu, da so mnogi predeli zelo oddaljeni od žitornih krajev. Ker je Slovenija precej oddaljena od Vojvodine in je morala včasih plačevati zaradi višjih prevoznih stroškov precej višje cene za pšenico, je gorje izenačenje prineslo precejšnjo pocenitev moke, in sicer za 15%. Da je bilo to izenačenje cen mogoče, gre zopet zahvala predvsem moči državnega in zadržnega sektorja na tržišču, kakor tudi načrtni intervenciji države pri določanju cen. V zadnjem času so bile tudi precej znižane cene bombažnim izdelkom, predvsem istim, ki so namenjeni delavcu in kmetu, znižane pa so bile tudi cene emajlirani posodi in sicer za 15 do 20% v vsej državi.

Tako imenovani škari, to se pravi razlike med cenami industrijskih proizvodov in kmetijskimi pridelki z vsem tem in še drugimi ukrepi, ni bilo še mogoče povsem odpraviti. Kljub temu pa so ti rezultati, ki smo jih dosegli na sektorju cen, ki je eden najbolj perečih, nedvomno pomemben za naš gospodarski razvoj. Največje zasluge zanje ima naš delavski razred, ki je s svojimi napori v obnovi in izgradnji industrije in z dnevnimi napori v dvigu produkcije omogočil znižanje proizvodnih stroškov. Ti rezultati, ki prinašajo korist tako delavcu kakor kmetu pa ustvarjajo med njima še trdnjšo vez, ki krepki fronto delovnega ljudstva.

Ti veliki uspehi in izkušnje, ki smo jih do danes dosegli v našem gospodarstvu, pa so nam obremen perspektiva za razvoj našega gospodarstva v bodoče. Z uvajanjem načrta na vseh področjih našega gospodarstva, v industriji, v finančni, v prometu, v trgovini in poljedelstvu, bomo lahko postopno odpravljali vsa naša gospodarska sročja tiste nake, ki pomanjkljivosti, ki so doslej ustvarjale neskladja v naših cenah, zlasti med cenami industrijskih in kmetijskih proizvodov. S krepitvijo in nadaljevanjem izgrajevanja naše industrije ter z večanjem produkcije bo rasla tudi državna akumulacija, se pravi, država bo dobivala svoje dodatke predvsem iz svojih podjetij. Zato bo tudi v bodoče odpadlo v našo trgovino vsako zbiranje dobičkov, trgovina bo samo aparat za čim boljše razdeljevanje blaga. Čim bolj bomo razvili industrializacijo države, tem večji bodo dohodki države iz njenih podjetij in tem manjša bodo bremena, ki jih sedaj država nalaga ljudstvu preko davkov za kritje svojih potreb. V bodoče bo lahko mnogo pripomogla pobuda ljudskih odborov. Za lastniški gospodarski podjetji bodo ljudski odbori veliko lažje vodili svoje gospodarstvo, olajšali bodo lahko na ta način tudi mnoga bremena, ki doslej padajo neposredno na breme predvsem kmetkega ljudstva.

Da pa bomo lahko vse te načrte in naloge uresničili, je kakor v preteklosti tako tudi v bodoče potrebno najtesnejše sodelovanje vsega ljudstva.

MARŠAL TITO KANDIDAT V USTAVODAJNO SKUPŠČINO LR HRVATSKE

Zagreb, 6. oktobra. — Na prošnjo Ljudske fronte V. rajona Trešnjevka v Zagrebu je maršal Tito pri volitvah v ustavodajno skupščino NR Hrvatske sprejel kandidaturu v volivnem okrožju V. rajona Trešnjevka.

S tem v zvezi je maršal Tito poslal izvršnemu odboru Ljudske fronte V. rajona v Zagrebu naslednji pismeni pristanek:

Izjava
s katero pristajam, da bom kandidat v kandidaturi Ljudske fronte za volivno okrožje L. volivne enice V. rajona Trešnjevka, Zagreb, ob priliki volitev ljudskih zastopnikov v ustavodajno skupščino Ljudske republike Hrvatske.

V Beogradu 2. oktobra 1946. lola.

220-4. a.

RAZPRAVA O REPARACIJAH V EKONOMSKI KOMISIJI ZA ITALIJO Jugoslavija se ne more strinjati s politiko, da nekateri vzamejo, kar žele, drugi narodi pa ostajajo prepušteni samim sebi

Šef jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj je poudaril v svojem govoru, da so reparacije tudi vprašanje obveznosti miroljubnega človeštva do žrtev vojne

Pariz, 5. okt. (Tanjug) Na petih zadnjih dramatičnih sejah je ekonomska komisija za Italijo zaključila razpravljanje o določbah načrta mirovne pogodbe s Italijo.

Zadnjih pet sej je bilo posvečenih vprašanju reparacij.

Ko so na današnji popoldanski seji komisije govorili franc. delegat, poročevalec podkomisije, delegati Grčije, Abesinije, Jugoslavije, Albanije in Mehike, so prešli k razpravi o čl. 64 B. C. D. Delegacija ZDA je predlagala, naj se pri Jugoslaviji in Grčiji vrati na v reparacije italijanska država in poldržavna podjetja na ostlopienih ozemljih. Proti ameriškomu predlogu je nastopil jugoslovanski delegat Simić, ki je dejal, da so bila vsa ta podjetja v glavnem ustanovljena pred letom 1918., da so bila napravljena z delom jugoslovanskih narodov in da bi vračunanje teh podjetij v reparacije pomenilo, da mora Jugoslavija plačati reparacije s svojimi lastnimi dobrinami. Navedel je, da so številna državna podjetja popolnoma uničena, kakor n. pr. reško pristanišče, kjer škoda presega vso, tisto vrednost, ki jo je italijanska država investirala. Omenil je tudi primer puljskega arzenala, kjer je prej delalo 14.000 delavcev. Ta arzenal so Italijani prestali v Benetke, tako da dela sedaj v puljskem arzenalu vseh skupaj 200 delavcev.

Po govorih grškega in sovjetskega predstavnika, ki sta nastopila proti ameriškomu predlogu, je bil ta predlog odklonjen s 13 glasovi proti 7.

Nadaljnje delo komisije je bilo v znamenju borbe proti avstralskemu predlogu o ustanovitvi reparacijske komisije, ki naj bi vodila in nadzorovala reparacijske zahteve, izvrševanje reparacij itd.

Avstralski predlog sta podprli delegaciji ZDA in Velike Britanije. Sovjetska delegacija je takoj označila avstralski predlog kot manever proti Sovjetski zvezi, kot poizkus posameznih držav, da bi se po sklenitvi mirovne pogodbe vmešavale v notranje zadeve Italije in držav, reparacijskih upnikov.

Sovjetski delegat Arutinjan je poudaril, da Sovjetska zveza ni samo protij avstralskemu predlogu ter vsem sprejetim predlogom, ampak se ne bo niti udeležila glasovanja.

To je napravilo globok vtis na vse navzoče. Tako je o nekem ameriškem podpredlogu glasovalo za ameriški predlog 6 delegacij, 4 proti, dočim se je 8 delegacij vzdržalo glasovanja, 4 pa sploh niso hotele gasovati.

Arutinjan je vprašal predsednika, ali je bil ta podpredlog sprejet z večino, če je zanj glasovalo samo 6 izmed 20 delegacij. Ko mu je predsednik, Indijec Bhore odgovoril pozitivno, je sovjetski delegat pripomnil, da je predsednik odkril novo aritmetiko, po kateri je 6 več kakor 14. To ni običajna aritmetika političnih manevrov, to je aritmetika politične igre. Tudi jugoslovanski delegat Vlada Simić je izjavil, da je Jugoslavija proti takemu sprejetju sklepov, kajti v komisiji so delegacije, ki skušajo kompromitirati reparacije, ki skušajo uveljaviti težnje, da bi morala Jugoslavija plačati Italiji reparacije. Ko so v takem ozračju in na tak način sprejeli posamezne paragrafe avstralskega predloga, je sovjetski delegat izjavil, da sta delegata ZDA in Velike Britanije glasovala proti besedilu, ki je bil prej sprejet v popolni soglasnosti štirih velesil. Razen tega so bile tedaj, ko so sprejemale ostale sklope o tem skupnem predlogu, namreč, ko žene države in Velika Britanija obvezo razpravljali o 6. § člena B. Združeni, da glasujejo za to, da imajo širše veleposlaniki pravico odrediti vrednost italijanske imovine, ki spada v reparacije.

Razprava o višini reparacij se je pričela z izjavo delegata Velike Britanije, ki je predlagal, naj bi Albanija sploh ne dobila reparacij, Abesinija 25 milijonov dolarjev, a Jugoslavija in Grčija po 100 milijonov dolarjev. V komisiji je po tem predlogu nastala neobičajna tišina ter velika napetost. Bila je to prva izjava o zneskih, ki predstavljajo vsega skupaj le škodo, ki jo je fašistična Italija povzročila okupiranim državam. To napetost je še bolj povečala izjava ameriškega delegata Torpa, ki je predlagal, da bi Jugoslaviji reparacije znižali na 80 milijonov dolarjev.

Ukrajinski delegat Manuilič je izrazil soglasje z višino reparacij v korist Abesinije, nato pa je vprašal, zakaj se ne prizna pravica albaniskemu narodu, majhnemu po številu, toda velikemu po moralni moči. Govore, da so v Albaniji italijanska dobroimetja, ki so dovolj velika odkodnina za Albanijo, toda ničilo pri tem ne navede kateri so, razen za škodo. Odkodnina

skem ljudstvu in njegovi borbi so včasih zelo pohvalno govorili Eden, Churchill in Stetinius, sedaj pa Albaniji oporekajo ono, do česar ima pravico.

Glede reparacij, ki se priznavajo Jugoslaviji, ki je prispevala najtežja bremena in žrtve, je Manuilič dejal, da so velika krivica za Jugoslavijo. Ukrajinci razumejo položaj Jugoslavije ter dobro, vedo, kaj je okupacija. Na reparacijski konferenci v Parizu je bilo sklenjeno, da mora Jugoslavija dobiti dvakrat večje reparacije kakor Grčija, sedaj pa ZDA celo žele, da bi Jugoslavija dobila manj. Ako je kak nespornost med ZDA in Jugoslavijo, ni treba, da bi to vplivalo na višino reparacij.

Jugoslovanski delegat Bartoš je ogorčen naglasil, da so omenjene številkke predlagane ne glede na moralno in pravičnost in popolnoma neobjektivno. Poudaril je junaštvo Jugoslavije v borbi proti fašizmu in izjavil, da so nekatere delegacije vse to pozabile. Navedel je Churchillove besede, da je

Jugoslavija vezala tudi po zavezniškem izkrcanju v Italijo več sovražnih divizij kakor zapadni zavezniški.

Delegat ZDA je predlagal številko, ki je naravnost smešna. Jugoslovanska delegacija se čudi, da ZDA niso zahtevale, naj bi mi plačali reparacije Italiji. Vzrok takega stališča je popolnoma politične narave. Predlagane reparacije so krivične za Jugoslavijo. Zadnja številka, na katero Jugoslavija pristaja, je 400 milijonov dolarjev.

V istem smislu kakor jugoslovanski delegat je govoril tudi albanski predstavnik. Dejal je, da so Albance v času, ko so gorele albanske vasi in mesta, zapadni zavezniški pozivali, naj nadaljujejo borbo, ker bodo za to dobili nagrado. Vse to so obljubljali Albaniji Churchill, Eden in Stetinius.

Pri takem stanju stvari se je seja nadaljevala ponoči 4. oktobra. Prestajalo je zelo malo časa in glasovni stroj zapadnih zaveznikov je delal s polno paro.

Govor šefa jugoslovanske delegacije EDVARDA KARDELJA

Po tem razpravljanju je govoril šef jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj. V svojem govoru je izjavil: »Gospod predsednik! Hotel bi dodati še nekaj besed k temu, kar je bilo tukaj že povedano o vprašanju reparacij. Mislim, da vprašanje reparacij v tem konkretnem primeru ni samo materialno vprašanje. Če bi bilo samo za to, ne bi bila Jugoslavija tako vztrajna v postavljanju svojih reparacijskih zahtev. Mislim, da gre tu v prvi vrsti za solidarnost zaveznikov v vprašanju vojnih naporov, za moralno in čast v mednarodnih odnosih, za obveznosti miroljubnega človeštva proti žrtvam vojne.

Ne bom govoril o odgovornosti napadalca za vojno in za vse žrtve, ne bom govoril o nujnosti, da je kaznovan napadalec, o nujnosti, da se prihodnjim generacijam pokaže, da miroljubno človeštvo preklanja napad in ga kaznuje. O tem smo tukaj že mnogo govorili, toda videti je, da nekatere delegacije na podlagi vsega tega niso napravile nobenih zaključkov.

Hočem pa opozoriti na drugo stran tega vprašanja. Vprašati se namreč moramo, ali je miroljubno človeštvo dolžno obupati moralno obveznost, da pomaga žrtvam vojne, ki nimajo nobene krivde za izbruh vojne, ali ne? Ali imajo ljudje, ki so v vojni vse izgubili, katerim so morda pobili njihove najbližje, ki so ostali brez strehe nad glavo ne po svoji, ampak po krivdi napadalca, — ali imajo taki ljudje, ali ima ljudstvo, kateremu so fašistični okupatorji opustošili njegovo domovino, pravico zahtevati vsaj delno pomoč, da bi se dvignilo iz svoje nesreče, iz svojega opustošenja? Ali bo sodobna družba XX. stoletja postavila načelo, da je žrtev napada sama kriva svoje nesreče in da mora sama nositi breme obnove? Mislim, da bi moglo biti tako načelo vzpodbuda vsakršnim napadalcem.

Res je, mnogi med nami ne vedo, kaj pomenijo ruševine vojne. Mnogi od vas so iz držav, ki se bile daleč od vojnega opustošenja. Toda po naši državi je vojna besnela od vasi do vasi, od mesta do mesta, od hiše do hiše. Po naši državi smo lahko po vojni potovali stotine kilometrov, ne da bi našli na neporušeno hišo ali most. Mnogi izmed vas ne vedo, kaj pomeni, če ostane stotoseč in stotoseč ljudi brez strehe nad glavo, brez lastnega doma, brez najosnovnejših sredstev za življenje. Mnogi zaradi tega težko razumejo, kakšno breme je obnova za tako siromašno državo, kakor je Jugoslavija. Morda postavljajo tukaj prav zato številke, ki lahko izkazujejo pri naših narodih samo ogorčenje, in če ne gre za nepoznavanje razmer, ampak za druge razloge — politične, tedaj je to ravnanje toliko težje, toliko manj dosojno naše skupne borbe in naših skupnih žrtv v vojni proti skupnemu sovražniku.

Zelo dobro razumemo nesrečo italijanskega naroda. Zelimu mu pomagati in pomagali smo mu, kolikor je bilo v naših močeh. A nerazumljivo

je, zakaj so si zapadni zavezniški v tako polni meri zavarovali svoje lastne koristi v Italiji, dočim zahtevajo, naj bi se mi odrekli vsakim resnim reparacijam, čeprav stoji današnja Italija po svojih gospodarskih možnostih daleč pred Jugoslavijo.

Vemo, da moramo največji del bremena vojne nositi sami, toda nismo pripravljeni sprizniti se s tako politiko, da si nekdo vzame vse, kar želi, dočim drugega prepušči samemu sebi. Ali je lahko taka politika konstruktivna, ali lahko pomaga utrjevanju medsebojno zaupanja med narodi? Jugoslavija je v tem pogledu pripravljena na žrtve, toda na drugi strani morajo imeti naši zavezniški razumevanje tudi za naše težave in potrebe. Jugoslovanska delegacija upa, da predstavnik Velike Britanije, ZDA in Francije ne bodo vztrajali na svojem dosedanjem stališču, ki ga Jugoslavija ne more sprejeti.

Po daljšem razpravljanju o tem, kako naj bi glasovali o reparacijah, so pričeli glasovati, ali naj Albanija dobi reparacije ali ne. Predloženi so bili trije predlogi, angloameriški, ki Albaniji ne priznava pravice do reparacij, francoski, ki priznava Albaniji reparacije v višini 5 milijonov dolarjev, ter sovjetski predlog, ki daje Albaniji enak znesek reparacij kakor Abesiniji, namreč 25 milijonov dolarjev.

Komisija je sklenila, da Albanija ni upravičena do reparacij, in sicer z 10 proti 10 glasovi. To pomeni, da je bil predlog o pravici Albanije do reparacij odklonjen, ker ni dobil večine. Proti pravici Albanije do reparacij so glasovali ZDA, Avstralija, Belgija, Brazilija, Kanada, Vel. Britanija, Grčija, Nova Zelandija, Holandska in Južnoafriška unija. Za reparacije so se izjavile Bala Rusija, Kitajska, Abesinija, Francija, Indija, Poljska, Češkoslovaška, Ukrajina, Jugoslavija in ZSSR.

Abesiniji so soglasno priznali 25 milijonov dolarjev.

Po odklonitvi komisije, da bi Albaniji priznali pravico do reparacij, je podala albanska delegacija izjavo, v kateri je poudarila, da Albanija ne prosi milosti, da pa odločno protestira proti sklepu komisije.

Jugoslovanski predlog, s katerim je jugoslovanska delegacija zahtevala reparacije v višini 400 milijonov dolarjev, je bil odklonjen z 12 glasovi proti 8. Za ta predlog sta glasovali poleg slovenskih držav še delegaciji Abesinije in Grčije.

Glasovanje o reparacijah je bilo končano s sprejetjem angloameriškega predloga, da mora znašati absolutna vsota reparacij 225 milijonov dolarjev. Od tega dobila Jugoslavija in Grčija po 100 milijonov dolarjev, Abesinija pa 25 milijonov. Predlog je bil sprejet z 10 glasovi. Pet delegacij je glasovalo proti, 4 so se vzdržale glasovanja, dočim se Sovjetska zveza glasovanja sploh ni udeležila.

Preti prevelikim reparacijam Bolgarije Protest Sovjetske zveze in Jugoslavije

Pariz, 6. okt. Tanjug poroča: Na današnji seji ekonomske komisije za Balkan in Finsko, ki je trajala od predvečernjimi ob 10. zvečer pa vse do pol 3. popoldne naslednjega dne, so razpravljali o reparacijskih obveznostih Bolgarije. Očeti 7 ur so razpravljali o tem, pri čemer so se jugoslovanski delegati vztrajno trudili, da bi preprečili, da bi bil bratski bolgarski narod dani, ko gradi svoj dom, na novo demokratskih osnovah.

Obremenjen s težkimi reparacijskimi plačili. Jugoslovanski delegati so podali predlog, ali naj bi Bolgarija plačala v celoti 25 milijonov dolarjev reparacij, 15 milijonov Jugoslaviji in 10 milijonov Grčiji. Pri tem so jugoslovanski delegati v prvi vrsti upoštevali, da Bolgarija ni samo enostavno izpadla iz vojne na strani Nemčije, temveč je po osvoboditvi izpadla fašističnih oblastnikov stopila na stran miroljubnega človeštva.

Na ta način sta se sovjetski in jugoslovanski delegati izrazila tudi na čelo proti vsoti reparacij, ki je glede na Bolgarijo nesorazmerna v razmerju z drugimi bivšimi sovražnimi državami; ter si pridržali pravico, da bodo v primeru tega sklepa

nimi silami v borbo na zavezniški strani, ter v njej sodelovala do končne zmage nad hitlerjevsko Nemčijo. Bolgarske enote so prispevale k izgonu Nemcev iz Jugoslavije ter so vodile vojne operacije na ozemlju Madžarske, pri čemer so pretrpele človeške in gnotne žrtve.

Predstavnik Caldarisove Grčije, ki so jih podpirali in vzpodbujali njihovi zapadni pokrovitelji, so stremeli prav po nasprotnem in zahtevali, naj Bolgarija plača težke reparacije.

Ze pred 3 dnevi je grški delegat Politis zahteval, naj Bolgarija plača Grčiji »čim več mogoče reparacije«. Za osnovo je vzel 984 milijonov dolarjev škode, ki jo je določila grška vlada na zelo samovoljni način. Grški delegat je bil takoj deležen polne podpore predstavnika Britanije, ki se je pred komisijo vprašal, kaj bo z Grčijo, ako bo Unra prenehala svoje celo. Rekel je, da mora Bolgarija takoj pričeti dobavljati Grčiji hrano, premog, železniški material, živino, ročno olje itd. Tako bi moral bolgarski narod po željah grškega in britanskega delegata nadomestiti ne samo pravičen del škode, ki je bila povzročena kot posledica zločinskih politik napada bolgarskih oblastnikov, ampak tudi plačati težke posledice današnjega stanja v Grčiji, ki so nastale zaradi nezmožnosti britanskih čet. Razen tega naj bi plačilo reparacij s strani Bolgarije služilo Grčiji, da si pridobi prestiž njene današnje oblasti, ki so na mirovni konferenci doživeli vso težkih porazov.

Na sinočnji seji je grški delegat zahteval, naj v roku 6 let Bolgarija plača samo Grčiji reparacije v vrednosti 180 milijonov dolarjev. Ta vsota presega za 50 odstotkov vsoto, ki jo je ekonomska komisija za Italijo predlagala kot reparacije, ki jih mora Italija plačati Grčiji.

Jugoslovanski delegat dr. Bartoš je poudaril neosnovanost grških zahtev. Izjavil je, da je Jugoslavija, ki je od napada fašističnih bolgarskih nasilnikov trpela veliko več kakor Grčija, predlagala, naj se reparacijska vsota, ki jo mora plačati Bolgarija, določi z odstotki, ki jih je odobrila ekonomska komisija za Italijo, to je približno 1 odstotek povzročenih škod. To bi bilo 15 milijonov dolarjev v prid Jugoslaviji in 10 milijonov dolarjev v prid Grčiji.

Britanski delegat je podprl grški predlog. Predlagal je, naj bi komisija določila samo reparacije, ki jih mora dobiti Grčija, Jugoslaviji pa prepuščala, da se sama pogodi z Bolgarijo o tem.

Grška delegacija je na tej seji štirikrat spremenila zahtevano vsoto. Najprej je zahtevala od Bolgarije 150 milijonov dolarjev, nato se je oprijela britanskega predloga in zahtevala 100 milijonov dolarjev. Zatem je predlagala, naj plača Bolgarija Grčiji in Jugoslaviji skupaj 150 milijonov dolarjev, torej vsaki polovico. Nato se je zdelo, da bo dobila premalo in je zopet predlagala 200 milijonov dolarjev, od tega 100 milijonov za Jugoslavijo, 100 milijonov za Grčijo.

Ob zaključku seje, ki je trajala skoraj 17 ur, so prešli h glasovanju. Grški predlog je bil soglasno zavrnjen. Zanj je glasoval samo grški delegat. Jugoslovanski predlog, po katerem bi morala Bolgarija plačati Jugoslaviji 15 milijonov dolarjev, ni bil sprejet (9 glasov proti in 5 za). — Nato je bil dan v glasovanje britanski predlog, po katerem bi Bolgarija plačala Grčiji in Jugoslaviji vsoto 125 milijonov dolarjev. Ta predlog je bil sprejet z 9 glasovi, proti 5.

Nato je bil izglasovan tudi grški predlog, ki dočim med drugim, naj se skupna vsota bolgarskih reparacij v enakih delih razdeli med Grčijo in Jugoslavijo, da se reparacije izplačajo v 6 letih in da padejo vsi prevoznostni stroški do grških oziroma jugoslovanskih pristanišč ali mej v breme Bolgarije.

Pred glasovanjem je predstavnik jugoslovanske delegacije izjavil, da bo glasoval proti predlogu, ker je narobe proti izglasovanemu znesku bolgarskih reparacij.

Pred prihodom na naslednje vprašanje je sovjetski delegat Gusev zahteval, naj se v zapisniku komisije ugotovi, da komisija ni prisodila niti prediskutirala predlogov posameznih delegacij o bolgarskih reparacijah, ampak je izvršila mehanično glasovanje. Njegova izjava je bila vnesena v zapisnik komisije.

Prav tako je jugoslovanski delegat zahteval, naj se v zapisnik vnese, da si jugoslovanska delegacija pridržuje pravico, da na plenarni seji zahteva zmanjšanje sprejete vsote.

Na ta način sta se sovjetski in jugoslovanski delegati izrazila tudi na čelo proti vsoti reparacij, ki je glede na Bolgarijo nesorazmerna v razmerju z drugimi bivšimi sovražnimi državami; ter si pridržali pravico, da bodo v primeru tega sklepa

Sklepi Sveta zunanjih ministrov o obravnavanju mirovnih pogodb na plenarnih sejah mirovne konference

Pariz, 6. okt. (Tass). Na seji Sveta ministrov za zunanje zadeve, ki so jo prisostvovali Molotov, Byrnes, Bevin in Couve de Murville, ki je nadomestil Bidaulta, so obravnavali vprašanja v zvezi s postopkom ob koncu mirovne konference. Sklenjeno je bilo, da se za obravnavanje pogodb s posameznimi državami uporabi vrstni red, ki je bil določen v smislu sklepa moskovske konference ministrov za zunanje zadeve. To pomeni, da bodo najprej razpravljali o pogodbah z Italijo, zatem pa o pogodbah z Rumunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko. Ako bodo poročila posameznih komisij podana pisмено in razdeljena, se na plenarnih sejah konference ne bodo prebrala. Vsaka delegacija bo imela pravico do samo enega govora pri vsaki pogodbi. Govor sme trajati največ 30 minut.

Plenarna seja mirovne konference

Pariz, 6. okt. (Tanjug). Popoldne je bila plenarna seja mirovne konference, ki je bila sklicana z namenom, da določi postopek za naslednje plenarne seje. Na tej plenarni seji so bili sprejeti naslednji sklepi o postopku:

Plenarna konferenca bo proučila osnutke mirovnih pogodb v smislu odločitve berlinske konference po naslednjem vrstnem redu: Italija, Rumunija, Bolgarija, Madžarska in Finska.

Razmatranje vsakega osnutka mirovne pogodbe se bo pričelo s splošnim razpravljanjem. Čas, s katerim razpolagajo delegacije za svojo ekspozicijo v eni isti pogodbi, se omejuje na 30 minut.

Po splošnem razpravljanju bo konferenca prešla na glasovanje o osnutkih mirovnih pogodb, priporočilih in predlogih, ki so bili predloženi plenarni konferenci s strani komisij. Pred samim glasovanjem ne bodo dovoljene nobene obrazlo-

Zaključna seja politično teritorialne komisije za Madžarsko

Pariz, 6. okt. (Tanjug). Danes je bila zaključna seja politično-teritorialne komisije za Madžarsko. Poročilo o delu komisije je bilo soglasno sprejeto po odobritvi nekaterih sprememb.

Ob koncu se je predsednik komisije delegat Jugoslavije dr. Sinisa Stanković zahvalil komisiji za čast, ki je bila izkazana jugoslovanskim narodom, ko je bila enemu izmed njegovih delegatov podeljena naloga predsednika komisije. Jugoslovanska delegacija vidi v tem ocnem naporu in žrtvi jugoslovanskih narodov v tej vojni, oceno njihove predanosti stvari Združenih narodov ter njihove prispevke k zmagi demokratičnih sil.

Predsednik Stanković je poudaril, da želijo narodi Jugoslavije trajen in pravičen mir, kakor tudi, da so se naučili spoštovati svobodo in neodvisnost drugih narodov. Jugoslovanski narodi upajo, da bo v tem delu Evrope vzpostavljen mir, ki bo omogočil narodom obnoviti njihov deželni ter pripomogel Madžarski, da bo našla svoje mesto med demokratičnimi državami. Zahvalil se je komisiji za dobro voljo in vzajemno razumevanje ter sodelovanje, zaradi česar je mogla zaključiti delo z uspehom.

Dr. Stanković je izjavil, da se pridružuje besedam Manuilescu na zadnji seji, ki je izrazil željo, naj bi obstojala ta dobra volja nadalje med onimi, ki bodo čuvali miru. Tedaj bo po-

Stališče Ekonomsko-socialnega sveta Združenih narodov je škodljivo za odnose med narodi in je obsojeno v neuspeh

New York, 6. okt. Po tridnevem zasedanju je Ekonomsko-socialni svet zaključil svoje delo.

Jugoslovanska resolucija o vrnitvi donavskega brodovja, ki ga ameriške okupacijske oblasti brezpravno zadržujejo, je bila odklonjena z 8 glasov proti 4, glasovanja pa se je vzdržalo 6 delegacij.

Po glasovanju je jugoslovanski delegat podal naslednje izjavo:

»Vlada FRLJ je predložila Ekonomsko-socialnemu svetu v obravnavanje vprašanje jugoslovanskih ladij na Donavi v ameriških okupacijskih conah Nemčije in Avstrije kot zadevo, ki je izredno važna za obnovu in izgradnjo Jugoslavije. Odločitev Ekonomsko-socialnega sveta o tem vprašanju bo jugoslovanska vlada razmislila v luči vseh okoliščin, ki se našajo na to vprašanje, in bo podala take nadaljnje ukrepe in korake, kakršne bo smatrala za potrebne. Vendar se jugoslovanska delegacija obrača na Ekonomsko-socialni svet z naslednjim izjavo:

Glede na tako odločitev bodo narodi Jugoslavije zelo težko razumeli, da se akcije Združenih narodov na področju pomoči opustošenim krajem

Oborožene akcije gverilcev v Španiji

Madrid, 6. okt. V zvezi s številnim oboroženim akcijami gverilskih odredov v Španiji poroča Reuter, da je bilo pri nedavnem puškarjenju med gverilci in Francovo policijo, v Madridu prijetih 84 oseb. Med drugim je bil aretiran tudi vladniški Manuel Bueno Sarabó, ker je skrbel večje število gverilcev v svoji lokomotivi in jih prepeljal v Talavero. Zaplenjena je bila ogromna količina tiskanega materiala in ena tiskarna.

Iz poročila, ki ga je v zvezi s tem izdala Francova policija, je razvidno, da gverilci vodijo živahne oborožene akcije, zlasti na področju Estramadure in v planinah Gredos,

plenarnih sejah konference ne bodo prebrala. Vsaka delegacija bo imela pravico do samo enega govora pri vsaki pogodbi. Govor sme trajati največ 30 minut.

Svet ministrov je nadalje sklenil, da se na plenarni seji ne bodo predlagali nobeni popravki, razen onih, ki jih vsebujejo poročila. Ti bodo lahko postavljeni na glasovanje, vendar brez razpravljanja. Posamično glasovanje po členih se bo vršilo samo na prošnjo kakšne delegacije. Ako ne bo nihče zaprosil za posamično glasovanje in ako se nobena delegacija ne bo izjavila proti, se bo smatralo, da se dotični člen sprejema soglasno.

Živje in noben nov predlog. Delegacije bodo vendar imele pravico, da se vnesne v zapisnik pismena obrazloženja njihovega stališča glede posameznih glasovanj.

Čas, ki ga bo porabila plenarna konferenca posameznim osnutkom mirovnih pogodb, je omejen na 3 dni za osnutke mirovne pogodbe z Italijo ter po en dan za vsakega izmed ostalih osnutkov mirovnih pogodb. Ugotovljen bo seznam vseh priporočil, sprejetih s strani plenarne konference. Vse te spise in zapiske bodo na predlog sovjetskega predstavnika Višinskega zatem poročili Svetu ministrov štirih veseli.

Današnja plenarna seja mirovne konference je bila kratka, ker se je omejila samo na podrobnejšo odločitev posameznih pravil postopka.

Prihodnja plenarna seja bo jutri popoldne in bo pričela s splošnim razpravljanjem o osnutku mirovne pogodbe z Italijo.

stal pravi in trajni mir, po katerem stremlj človeštvo, dejanska stvarnost. Podpredsednik komisije avstralski delegat Sterling se je zahvalil predsedniku in imenu komisije za njegovo objektivnost in nepristranost.

Zaključna seja politično teritorialne komisije za Italijo

Pariz, 5. okt. Popoldne je bila zadnja seja politično-teritorialne komisije za Italijo. Njena naloga je bila sprejeti poročilo o delu komisije, ki ga je predložil poročevalec komisije in ki bo dostavljena plenarnemu zasedanju mirovne konference.

Seje vojaške komisije

Pariz, 5. okt. V zadnjih dveh dneh je vojaška komisija razpravljala o poročilih poročevalcev o vojaških klavzulah načrta, mirovne pogodbe z Rumunijo in Bolgarijo.

Vrnitev češkoslovaškega zunanega ministra iz Pariza

Praga, 6. okt. (CTK). Šef češkoslovaške delegacije na mirovni konferenci v Parizu minister za zunanje zadeve Jan Masaryk in državni sekretar ministrstva za zunanje zadeve Vladimir Klementis sta se v spremstvu nekaj članov delegacije vrnila iz Pariza v Prago.

podvzemajo z resnimi nameni, da bi se stvarno podprli naporu narodov pri njihovem težkem delu za obnovu. Prva naša zahteva samo glede moralne podpore v primeru, ki ne terjajo gromote pomoči, ampak samo vrnitev naše lastne imovine, je bila odbita, vendar pa, da to ni poraz naše države, ampak Ekonomsko-socialnega sveta.

Globoko obžalujemo, ker Svet ni našel načina, da bi priporočil razumne postopek v ekonomskem smislu v tem primeru, kjer velika sila izkorišča prednost svojega položaja in nemškega ropanja, da bi izvedla ekonomski in politični pritisk na našo izkvravalo deželo s tem, da zadržuje njena življenjsko važna prevozna sredstva.

Obžalujemo to stališče, vendar pa smo prepričani, da bo vsakdo, na koga se nanaša, prej ali slej uvidel, da tako stališče ni samo škodljivo za razvoj organizacije Združenih narodov in za prijateljske odnose med narodi, ampak tudi, da je obsojeno na neuspeh.

Prihodnje zasedanje Ekonomsko-socialnega sveta se bo pričelo v drugi polovici meseca februarja 1947.

Demokratični blok v Rumuniji razdelil mandate

Bukarešta, 6. okt. (Tass) Predvolna kampanja v Rumuniji je v središču splošne pozornosti. Blok demokratičnih strank je določil odstotek števila kandidatov za vsako stranko na skupni listi bloka. Komunistična partija, socialdemokratska stranka Tatarsceva nacional-liberalna stranka in kmečka fronta bodo imele po 22 %, narodna kmečka stranka 7 %, nacionalna caranistična stranka Alexandresca pa 5 % kandidatov. Na čelu list bodo ministri in voditelji demokratičnih strank, ki so v sestavi demokratičnega bloka.

kakor tudi v okolici mesta Talavero.

Nad 30.000 ljudi je manifestiralo v Gorici za slovensko-italijansko bratstvo

Velikasten festival dela, kulture in sporta

Gorica, 7. okt. (Tanjug). Od 1. oktobra so bile po vsem goriskem okrožju številne kulturne prireditve in manifestacije, po vseh vseh pa so tudi pripravljali alegorične vozove za zaključni dan festivala, ki se je končal včeraj v Gorici s sprevedom alegoričnih vozov. Na goriskih ulicah je bila zastopana vsa goriska pokrajina. Slovenski in furlanski kmetje iz Furlanije so v sprevedih prikazovali svoje letne prideleke, industrijska in obrtniška podjetja pa izdelke iz svojih strokov.

Kljub vsej kampanji zavezniških zasedbenih oblasti, ki so po vsem goriskem okrožju po zvočnikih na avtomobilih trobile, da ZVU dovoljuje festival je pod pogojem, da bodo vozovi samo simbol dela, da so prepovedane vsakovrstne zastave, vsakršni politični simboli, simboli borbe, partizanske pesmi, politična gesla, itd., je bila včeraj Gorica in njena bližnja okolica vsa v jugoslovanskih in italijanskih zastavah z rdečo zvezdo. Zavezniške oblasti so mobilizirale vso civilno in vojaško policijo, ki sta nadzirali vse dohode v mesto in pregledovali vozove, ki so prihajali iz bližnjih vasi. Na Tržaški cesti je policija ustavila in prepovedala dohod v mesto simboličnemu vozu iz Vojske, ki je predstavljala Juljsko krajino s francosko črto, začrtano z bodečo žico. Ustavljeni so bili tudi drugi simbolični vozovi, ki so predstavljali borbo in trpljenje primorskega ljudstva.

Zborovanje tržaških partizanov in aktivistov

Trst, 7. okt. (Tanjug) V dvorani kina »Albarda« v Trstu je bilo včeraj popoldne zborovanje tržaških partizanov in aktivistov, včlanjenih v Zvezi primorskih partizanov.

Na zborovanju sta govorila bivši komisar italijanskega partizanskega bataljona v Istri »Alma Vivoda« tov. Gašperini ter predsednik KNKO-a za Opčine pri Trstu tov. Malalan. Govornika sta ostro obsodila početje Angloameričanov, ki so pozabili in preklili vse obljube, ki so jih dali med vojno, ko se je ljudstvo Trsta in Juljske krajine v vrstah partizanov borilo na njihovi strani. Ugotovila sta, da ZVU ni storila ničesar za pomoč partizanskim invalidom, za

Poziv antifašistične mladine za ohranitev kulturnih pridobitev

Trst, 7. okt. (Tanjug) Pokrajinski odbor Zveze antifašistične mladine Juljske krajine je naslovil na mladino prošnjo, v kateri jo poziva v borbo za ohranitev materinskega jezika in za ostale kulturne pridobitve. V proslavi je med drugim rečen:

»Mladino, ki jo je rodila slovenska mati, so hoteli sistematično oropati materinskega jezika in potjčiti, da scasoma ne bi razumela niti rodne matere in očeta, sedaj pa nad eno leto po osvoboditvi nas hoče ZVU ponizati do položaja kolonije, ki je že odvečala ljudskim očedom, kaj šele, da bi skrbela za ustvarjanje možnosti, s katerimi bi slovenska mla-

Načrt nove ustave Bolgarije

Vsa oblast izhaja iz ljudstva in pripada ljudstvu — Osnovni gospodarski činitelj

Sofija, 6. okt. (Tanjug). Danes so objavili načrt nove ustave LR Bolgarije, ki ima 6 poglavij in 83 členov.

V prvem poglavju je rečeno, da vsa oblast izhaja iz ljudstva in pripada ljudstvu, ki ustvarja svojo udeležbo na oblasti s pomočjo svojih predstavnikov, izvoljenih s svobodnim, splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem. Pravico, da volijo in bodo izvoljeni imajo vsi bolgarski državljani in državljanke od 18 let navzgor, brez oziroma na spol, narodnost, raso, vero, izobrazbo, poklic, družbeno poroklo in premoženjsko stanje. Ljudski poslanci so odgovorni samo ljudstvu in jih lahko odpokličejo tudi pred potekom njihovega mandata.

V drugem poglavju je govora o družbeno — ekonomski ureditvi države. Lastnina je lahko državna, občinska, zadržna, družbenih organizacij in zasebna. Vse dobrine, ki leže pod zemljo in nad zemljo, železnice, letalski, rečni, kakor tudi pomorski promet, pošte, telegraf, telefon, radio, pripadajo državi. Država vodi zunanjo in notranjo trgovino. Država lahko dobi izključno pravico do trgovine z narodom, ki je življenjske važnosti za narodno gospodarstvo in za potrebe ljudstva. Priznana je zasebna lastnina in pobuda, v kolikor ne škoduje interesom države in ljudstva, a lastnina, pridobljena z delom in prihranki, uživa posebno zaščito države.

Ustava prepoveduje privatno monopolistične organizacije (kartele, truste itd.). Zasebno lastnino je možno odvzeti samo v interesu države in ljudstva ter s pravno obškodnino. Zemlja pripada onim, ki jo obdelujejo. Država daje smer gospodarskemu življenju preko splošnega gospodarskega načrta. Delo je osnovni družbeni gospodarski činitelj.

V tretjem poglavju je govora o državnih ureditvi. Organi državne oblasti so: Narodno sobranje, predsednik republike, vlada, krajevni odbori in drugi organi, sodišče in tožilstvo. Narodno sobranje je predstavnik narodne suverenosti in vrhovni organ državne oblasti. Voljeje na 4 leta. Na vsakih 25.000 prebivalcev pride po en poslanec. Narodnemu sobranju pripada zakonodajna oblast in voli predsednika republike skupno s predstavniki oblastnih in krajevnih svetov, predsednika ministrskega sveta, izdaja

brezposelne in bolne partizane, za družine padlih in za partizanske sirote; niti enkrat ni pokazala le malo dobre volje za rešitev katerega koli teh problemov.

Zborovalci so z navdušenim ploskanjem spremljali izvajanja govornikov, ki sta ob zaključku pozvala vse bivše partizane in aktiviste, naj stoji še naprej v prvih vrstah v borbi vsega demokratičnega ljudstva Trsta proti vsiljevanju kolonialnega režima.

Ob silnem navdušenju je bila sprejeta resolucija, namenjena mirovni konferenci v Parizu, ter prebrani pozdravni brzojavši maršalu Titu in IV. armadi JA.

brezposelne in bolne partizane, za družine padlih in za partizanske sirote; niti enkrat ni pokazala le malo dobre volje za rešitev katerega koli teh problemov.

Zborovalci so z navdušenim ploskanjem spremljali izvajanja govornikov, ki sta ob zaključku pozvala vse bivše partizane in aktiviste, naj stoji še naprej v prvih vrstah v borbi vsega demokratičnega ljudstva Trsta proti vsiljevanju kolonialnega režima.

Ob silnem navdušenju je bila sprejeta resolucija, namenjena mirovni konferenci v Parizu, ter prebrani pozdravni brzojavši maršalu Titu in IV. armadi JA.

dina oziroma vse slovensko prebivalstvo lahko dobro spoznalo svoj jezik. ZVU se je celo tako izpobabila, da je zaprta mnogo slovenskih šol. Zato je jasno, da si moramo v tesni povezavi z ljudstvom sami ustvariti možnosti za učenje svojega jezika, za spoznavanje svojega kulturnega bogastva.

Proglas poudarja nadalje, da morajo zlasti mladina sama organizirati tečaj slovenščine in da mora biti mladina, ki jo je fašistično zatiranje najbolj prizadelo, prva v boju za kulturne pridobitve in za materinski jezik.

Načrt nove ustave Bolgarije

Vsa oblast izhaja iz ljudstva in pripada ljudstvu — Osnovni gospodarski činitelj

Sofija, 6. okt. (Tanjug). Danes so objavili načrt nove ustave LR Bolgarije, ki ima 6 poglavij in 83 členov.

V prvem poglavju je rečeno, da vsa oblast izhaja iz ljudstva in pripada ljudstvu, ki ustvarja svojo udeležbo na oblasti s pomočjo svojih predstavnikov, izvoljenih s svobodnim, splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem. Pravico, da volijo in bodo izvoljeni imajo vsi bolgarski državljani in državljanke od 18 let navzgor, brez oziroma na spol, narodnost, raso, vero, izobrazbo, poklic, družbeno poroklo in premoženjsko stanje. Ljudski poslanci so odgovorni samo ljudstvu in jih lahko odpokličejo tudi pred potekom njihovega mandata.

V drugem poglavju je govora o družbeno — ekonomski ureditvi države. Lastnina je lahko državna, občinska, zadržna, družbenih organizacij in zasebna. Vse dobrine, ki leže pod zemljo in nad zemljo, železnice, letalski, rečni, kakor tudi pomorski promet, pošte, telegraf, telefon, radio, pripadajo državi. Država vodi zunanjo in notranjo trgovino. Država lahko dobi izključno pravico do trgovine z narodom, ki je življenjske važnosti za narodno gospodarstvo in za potrebe ljudstva. Priznana je zasebna lastnina in pobuda, v kolikor ne škoduje interesom države in ljudstva, a lastnina, pridobljena z delom in prihranki, uživa posebno zaščito države.

Ustava prepoveduje privatno monopolistične organizacije (kartele, truste itd.). Zasebno lastnino je možno odvzeti samo v interesu države in ljudstva ter s pravno obškodnino. Zemlja pripada onim, ki jo obdelujejo. Država daje smer gospodarskemu življenju preko splošnega gospodarskega načrta. Delo je osnovni družbeni gospodarski činitelj.

V tretjem poglavju je govora o državnih ureditvi. Organi državne oblasti so: Narodno sobranje, predsednik republike, vlada, krajevni odbori in drugi organi, sodišče in tožilstvo. Narodno sobranje je predstavnik narodne suverenosti in vrhovni organ državne oblasti. Voljeje na 4 leta. Na vsakih 25.000 prebivalcev pride po en poslanec. Narodnemu sobranju pripada zakonodajna oblast in voli predsednika republike skupno s predstavniki oblastnih in krajevnih svetov, predsednika ministrskega sveta, izdaja

Peto poglavje govori o državnem grbu, pečatu, zastavi in glavnem mestu Bolgarije. Zastava ostane ista, državni grb bo spremenjen, a

Prebivalstvo tržaškega okraja odklanja francosko črto

Trst, 7. okt. (Tanjug) Prebivalstvo tržaškega okraja je o priliki volitev v odbore in okrajni plenum SIAU-a sestavljalo in podpisovalo resolucije, naslovljene na mirovno konferenco, v katerih z največjim ogorenjem odklanja francoski predlog in zahteva spoštovanje ljudske volje. Ob tej priliki je prebivalstvo vasi tržaškega okraja, ki je po večini furlansko, napisalo nad 200 resolucij z več kot 19.000 podpisi, ki so bile odposlane tajništvo mirovne konference.

Delavci tržaških ladjedelnic so med drugim v resoluciji izjavili: »Umirali smo in se žrtvovali. Če bi se nam kljub temu prizadejala krivica, se ji bomo z vso odločnostjo uprli, in če bo potrebno, bomo znova žrtvovali vse za uresnitve naših zahtev. Tega naj se tajništvo mirovne konference zaveda.«

Pri volitvah v odbore SIAU v tržaškem okraju je znova prišlo do izraza neomajno zaupanje ljudstva v njegovo antifašistično organizacijo, ki se bori proti brutalnim političnim imperializmom, ki hoče zaslužiti delovno ljudstvo.

Vrnitev delegacije Juljske krajine iz Pariza

Trst, 7. okt. (Tanjug) Te dni so se vrnili iz Pariza v Trst člani delegacije Juljske krajine: predsednik PNOO za Slovensko Primorje in Trst tov. France Bevk, predsednik Osobodilnega sveta za Trst tov. Giuseppe Pogessi, tov. Kocjančič in drugi. Po večmesnem bivanju v Parizu in po velikih naporih delegatov za pravilno rešitev vprašanja Juljske krajine, jih je ljudstvo Trsta in Juljske krajine priščno sprejelo.

Otvoritev radijske postaje v Ajdovščini

Ajdovščina, 7. okt. (Tanjug) Dne 6. oktobra je bila po tednu naporov dela slovesno otvorjena nova radiododajna relejnja postaja za vsa Juljsko krajino v Ajdovščini. Uspešno in naglo zgraditev relejnje postaje je omogočilo prostovoljno delo.

Ob otvoritvi radijske oddajne relejnje postaje je govoril član Glavnega odbora SIAU-a tov. Regent IV., ki je med drugim dejal: »Danes prisegamo, da ne bomo nikoli dovolili, da bi nam kdor koli ukradel sadove našega boja in naših naporov.« Večstokratna množica mu je s ploskanjem in številnimi vzkliki burno pritrdila.

V imenu radija Ljubljane je spregovoril direktor radiododajnih postaj Slovenije tov. Eržen Jančev. Ob zaključku govora je radijski orkester iz Ljubljane zaigral več veselih glasbenih točk.

Francoska skupščina končala svoje delo

Pariz, 6. okt. (AFP). Francoska ustavodajna skupščina je, včeraj zaključila svoje delo. Najpomembnejši del zasedanja skupščine je bilo sprejetje osnutka ustave, ki bo 13. oktobra predložena ljudstvu v odobritev.

Demonstracije v Bruslju proti kralju Leopoldu

Bruselj, 6. okt. (AFP). Danes so ob svečani izročitvi zastave nacionalno-monarhističnemu gibanju izbruhle v Bruslju velike demonstracije proti kralju Leopoldu. Policija je intervenirala v korist monarhistov.

Borbe med Elasovi in monarhofašisti

Atene, 6. okt. (Reuter). Na področju Kozani v severni Grčiji je prišlo do borbe med žandarji in 200 oboroženimi pristaši Elasa. Borba je trajala približno 9 ur.

V Atenah je eksplodirala bomba 200 funtov in so bile ob tej priliki ubite 4 osebe. Političsko poročilo trdi, da je bila bomba ukradena iz britanskega vojaškega skladišča.

Ministrstvo javne varnosti je objavilo, da je 250 pripadnikov Elasa napadlo monarhofašiste v vasi Nafusa, 50 milj vzhodno od Soluna. V borbi je padlo 7 oseb. Monarhofašisti so bili napadeti tudi v vasi Pentafotis. V borbi proti pristašem Elasa je sodelovala tudi vladna konjenica.

Na poti Janjina-Trikala se je oboroženi odred 5 ur boril proti skupini oboroženih pripadnikov Elasa. Blizu Florine je prišlo do spopada med žandarmerijo in Elasovimi pristaši.

London, 6. okt. (Tass). »Elefteri Elada« poudarja, da celo monarhistični politiki in poslovni ljudje iz Larise in Egejske Makedonije pritiskajo na vlado, naj bi prenehala z nasilnimi ukrepi, ker onemogoča državljanška vojna vsako produktivno aktivnost.

Grška novinarska agencija poroča, da je preko sodišče v Janjini obsojilo na smrt 2 oficirja in 4 vojake, v Larisi in Trikali pa 5 vojakov. Vse te obsodbe so bile izrečene, ker obsojeni niso hoteli sodelovati v borbi proti demokratičnemu prebivalstvu.

Glavno mesto Bolgarije ostane Sofija

Šesto poglavje govori o spremembah ustave. Ustava se lahko spremeni na predlog vlade ali najmanj četrtine celotnega števila ljudskih poslancev. Odločbe narodnega sobranja o spremembi ustave odobri ljudstvo s pomočjo referendumov.

Sovjetska vojaška mislija je odptovala iz Jugoslavije

Beograd, 5. okt. Davi ob 6.15 so z letalom zapustili našo državo člani bivše sovjetske vojske misije v Jugoslaviji s šefom misije generalmajorjem Kiseljevom in pomočnikom šefa generalmajorjem Lotockim na čelu.

Od članov sovjetske vojaške misije so se poslovili minister za notranje zadeve zvezne vlade Aleksander Ranković, predsednik vlade LR Srbije Blagoje Nešković, komandant letalstva generalmajor Pirc, generalmajor Ljubodrag Djurić in podpolkovnik Vlahov.

S strani sovjetskega veleposlanstva so bili navzoči sovjetski veleposlanik v Jugoslaviji Anatolij Josipovič Lavrentjev, svetnik veleposlanstva Grigorjev, sekretar veleposlanstva Grigorjev in osebe veleposlanstva, kakor tudi generalmajor Golovko in generalmajor Ivanov ter Obraskov.

Ameriški veleposlanik pri maršalu Titu

Beograd, 5. okt. Predsednik vlade FRLJ maršal Josip Broz-Tito je dopoldne sprejel v navzočnosti pomočnika ministra za zunanje zadeve dr. Vladimira Velebita, izrednega veleposlanika in pooblaščenega ministra Združenih držav g. Richarda C. Pattersona.

Dr. Vacek na obisku v Beogradu

Beograd, 5. okt. Predsednik praške mestne občine dr. Vacek je včeraj obiskal v spremstvu predsednika Izvršnega odbora mesta Beograda Ninka Petroviča Ljudsko skupščino in socialne ustanove v Beogradu.

Pristanek angleškega vojaškega letala v Nišu

Niš, 4. okt. (Tanjug). Danes je angleško vojaško letalo, čegar polet ni bil naprej javljen, letelo preko našega ozemlja. Pozvano k pristanku, se je letalo po daljšem oklevanju spustilo na niško letališče.

ČSR nam je podarila 100 vagonov sladkorja in 500 vagonov krompirja

Praga, 6. okt. (Tanjug) Na predvečer seji češkoslovaške vlade je bil soglasno sprejet sklep, da se pošlje Jugoslaviji kot darilo 500 vagonov krompirja in 100 vagonov sladkorja. Darilo pošiljajo kot izraz priznanja ob zaključku uspešnih končanah češkoslovaško-jugoslovanskih trgovinskih pogajanj.

Vrnitev naše trgovinske delegacije iz Prage

Beograd, 4. okt. Ob 8.30 se je vrnila v Beograd po uspešnem končanju trgovinskih pogajanj z vlado češkoslovaške republike jugoslovanska trgovinska delegacija z ministrom za zunanjo trgovino inž. Ninko Petrovičem in ministrom za industrijo LR Srbije Jovanom Veselinovim na čelu.

Jugoslovansko delegacijo so sprejeli na železniški postaji minister za trgovino in preskrbo zvezne vlade dr. Zaim Sarac, pomočnik ministra za zunanjo trgovino Vojislav Serentić in sekretar Društva Jugoslavija, češkoslovaška, direktor Tanjuga Ivan Vejvoda.

V imenu češkoslovaškega veleposlanstva se

Gostovanje moskovskega gledališča „Leninskega komsomola“

Lev Nikolajevič Tolstoj, Živi mrtvec

L. N. Tolstoj, veliki realist-epik, se je globoko zasidral v rusko in svetovno literaturo tudi kot dramatik. V dramo »Moč teme« je ustvaril močeno dramsko umetnino iz težkega in mračnega življenja kmetskega ljudstva v svojem času, ki tako po vsebini in ideji, po sili dramskih zapletov, po čudovito ostrem in živem risanju značajev in socialnih razmer stoji v isti vrsti z najboljšimi Shakespearovimi deli, čeprav se ni v svetovnem gledališkem repertoarju tako popularno.

S. G. Birman
kot Ana D. Karenina

Večjo popularnost kakor »Moč teme« in druga dramska dela L. N. Tolstoj (komedija »Plodovi pravega«, ki je v svoji kritiki onemogočena in samovseščina meščanskega razumnika predhodnica Gorkovega drame »Letoviščarji«, nadalje »Luč sveti v temi«, »Ona je vsega kriva« itd.) uživa »Živi mrtvec«. Vzrok te popularnosti ni le hvala in zanimiva vloga Fedje Protasova, v kateri se je skušal uveljaviti že marsikateri igralec doma in v tujini, temveč sega globoko v problematiko tega dramskega dela sploh.

»Živi mrtvec« je Tolstojeva obtožba zoper okorele pravne in cerkvene razmere v meščansko-aristokratski družbi. Kljub vsemu ruskemu in na rusko življenje navezanemu je v tem delu vendarle toliko splošno človeškega, da bi se dejanje te drame razpelo nekaterih ruskih svojcevstnosti moglo goditi povsod, kjer so se začeli majati temelji meščanske družbe. Svetovna literatura zadnjih šestdesetih let je polna raznih, »živemu mrtvecu« podobnih podob družbenih razočarancev, obtoževalcev in nesrečnikov, ki so v njej utonili. Celo dr. Mlakar v Cankarjevih »Romantičnih dušah« sodi v vrsto inatice živih mrtvecev, Nušičev »Pokojnik« pa je satirično-komedijska variacija sorodnega značaja in usode.

Fedja Protasov ni le zato živi mrtvič, ker se ni ubil telesno takrat, ko je napovedal svoj samomor. Živi mrtvič je po vsem svojem značaju, po svoji moralni in socialni usodi, po svojem strašnem spoznanju o ničevnosti in laži takratnih družbenih razmer. Živi mrtvič je od prvega prizora te drame, ki je dejansko le zadnje dejanje njegove celotne osebnosti, moralne in socialne življenjske žalosti: brez posameznika z družbo in s samim seboj. V tej družbi, ko jo spozna, ko odkrije njeno lažnost in nemoralnost, je Fedja živi mrtvič, ker je izobčenec, na drugi strani pa onemogočeni obtoževalci družbe, ki je sam ne more spremeniti. Ko pravi, da bi bilo treba junaka za izvršitev tega, kar bi naj vzel, v katerega se je zapletel, presegalo, pove večjo resnico kot se je morda zaveda sam. Fedja sicer misli predvsem na samomor, toda to je le formalna likvidacija spora in protislovij, kajti do revolucionarno socialnega upora se Fedja ne more povzpeli. S to ugotovitvijo pa ni zaloga Fedje Protasova nič manjša in Tolstojovo delo nič manj velika umetnina.

Tudi Fedjeva drama je nastala zaradi občutka etičnega protislovja, v katerega je zablodel njegov zakon, ki ga ima za nemoralnega, odkar ve,

da je zavoljo svojega značaja in osebnosti razdvojenosti nemogoče zakonski drug. kakor tudi od hipa, ko spozna, da ljubi ženo drugega. Fedja platonsko ljubi ciganko Mašo, toda videti je, da ga tudi ta ljubezen sprva poleg njegove neodločnosti ovira, da bi izvršil samomor, ter tako omogočil ženi in Kareninu pot do sreče.

Vprašanje zakona in etične odgovornosti je v »Živem mrtvecu« inatice problemov, ki jih prikazuje v »Ani Karenini«, »Kreutzerjevi sonati«, v »Vstajenju« in v dramo »Moč teme«. Družinske sreče, ki jo je opisal v povesti iz istim imenom pred temi deli, ni več. Tolstojeva kritika meščanskega zakona v teh delih so izvirne variacije problemov, ki sta jih v isti dobi načela tudi Strindberg (»Oče, Smrtin ples« itd.) in Ibsen (»Nora« itd.).

Režija Birmanove je skušala biti čim bolj verna pisateljevemu besedilu, ki je prepleteno z mnogimi epičnimi in lirskimi momenti. Za režiserja in igralca takega kova ni v delu dolgovernih mest. Vsaka pisateljeva beseda mu je dragocena in sleherni skuša narediti zanimivo in živo. Osredotočila se je v analitični upodobitvi posameznih slik in oseb, manjšo pozornost pa je posvetila celotni, skupni zgradbi delu, ki ni zgrajeno premo arhitektonsko, temveč epizodno. Zato je včasih učinkovalo skoraj kot dramatizacija sicer dramskega, ali vendar tudi močno epičnega romana.

Sicer pa sta posebnosti ruske dramatike prav njena epičnost (Ostrovski) in njena lirčnost (Turgenjev, Gorki, Čehov). Močna razvojna povezanost ruske dramatike in gledališča je tako ustvarila literarno gledališče psihološkega realizma, ki je največja tradicija ruskega gledališča sploh. Hkrati pa je tudi tradicija ruskega občinstva, ki je znalo in zna slediti takšni epični širini in dolžini predstave, kakor tudi njenim lirskim občutjem. V okviru takega psihološkega realizma so se razvile do mojstrske dovršenosti igralčeva interpretacija besedila, močna mimika in nena igra, psihologizem in silna teh-

I. N. Bersenjev
kot Fedja Protasov

nična spretnost, s katero se skuša igralce povzpeli do tistih višin, ki jih mora okronati in jih stvariteljsko odzvati umetniški navdih.

Režija Birmanove se je tako v inscenaciji kot tudi v režiji igralcev gibal v glavnem v okviru nekoliko stiliziranega realizma, iz katerega pa je na eni strani izstopala igra Birmanove same (Ana Karenina), na drugi pa Kutasine (Maša). Igra Birmanove je ukoreninjena v naturalizem hudožestvenikov, medtem ko se Kutasini pozna, da je izšla iz šole Vahtangovičevega gledališča (ritmični gibi) tipizacija, močno stilizirane kretnje, ki se včasih spreminjajo sunkoma, brez običajnega psihološkega prehoda, ki je tako značilen za psihološki realizem). Obe igralki sta ustvarili dve mojstrski podobi, ki vsaka v svojem stilu gledalca prevzema in pretresa ter se priključujeta mojstrovini Bersejve (Fedja), Hijacintove (Lize), Kručinine (Ana Pavlovna), Kozlove

(Saša) in Solovjeva (bohem in »genij« Aleksandrov).

Fedjo je podal Bersejev z vsemi otenki nemira, obupa in nemoči. Višek je dosegel v obeh prizorih na sodišču, kjer se je njegova igra na zunaj umirila, na notranj pa skrajno napela in dosegla pri sebi najvišji umetniški vzpon vsega večera. Liza Hijacintova je bila zadržana. Sprito temperamentne igre Bersejve je vplivala prijetno lirčno in predvsem notranje dramatično. Zelo prikupno in igralsko močno Sašo je ustvarila Kozlova, Ana Pavlovna Kručinina pa je bila prav taka mojstrovina kot

S. V. Hijacintova
kot Liza

Ana Karenina Birmanove, ki sta vsaka zase v svojem stilu ustvarili dve igralsko močni in različni ženski podobi iz višje družbe. Saša Karenina se je sprito, močne igre Bersejve, Hijacintov in Birmanove včasih težje uveljavljala, medtem ko je Aleksandrov Solovjeva odkrival izvirno in močno igralsko osebnost s čudovito, elementarno toplino. Režija je zelo pazljivo in podrobno izdelala ansambelsko igro, posebno pa ciganški pevski zbor, kjer je vsak posameznik predstavljal svoj tip in se ni izgubil iz njega ves čas. Izrazita je zlasti Mašina mati Rjuminina. Skratka: predstava »Živega mrtveca« je močna in lepa manifestacija umetniške moči igralskega kolektiva MDG Leninskega komsomola in posameznih umetniških individualnosti.

Dr. Bratko Kreft

Konstantin Simonov, Pod praškimi kostanji

Spored moskovskega gledališča »Leninskega komsomola« je bil za gostovanje pri nas skrbno in dokaj srečno izbran. Gotovo je, da si želimo pri ansamblu, ki igra pri nas komaj nekaj dni, predvsem tistega, kar je za gledališko umetnost njegove dežele najzanimivejše in v njeni dramatični najboljši. Tako je prav da je težje repertoire, ki nam ga daje to gledališče, na klasičnih delih ruske dramatike (Tolstoj, Turgenjev, Gorki) in na sodobnih sovjetskih delih (Simonov). Žal je, da sta na sporedu dve stvari istega avtorja, ki bi se radi ob taki priložnosti seznanili še z nekaterimi pomembnejšimi predstavami današnje sovjetske dramatike. Poleg domačih del ruske in nove sovjetske književnosti pa nas prav gotovo zanima še to, kakšno vlogo imajo v gledaliških Sovjetske zveze svetovni mojstri. To so nam pokazali z vzporeditvijo Ibsenove »Nora«.

Kot drugo predstavo na našem odru je dalo moskovsko gledališče — po Tolstojem »Živem mrtvecu« — dramo mladega sovjetskega pisatelja K. Simonova »Pod praškimi kostanji« v režiji S. G. Birmanove. Ime Konstantina Simonova, ki sodi med najpomembnejše mojstre današnje sovjetske književnosti, tudi za nas ni novo. Bil je na mnogih bojiščih in prišel leta 1944. kot vojni dopisnik tudi med jugoslovanske partizane. To srečanje z njim in njegove povesti in reportaže, ki jih je izdal v knjigi »Jugoslovanski zapiski«, so nam ga približale že v vojnem času, z njegovim dramatskim delom pa smo se prvič seznanili lani, ko je vprizorilo ljubljansko gledališče igro »Tako tudi boci«.

Drama »Pod praškimi kostanji« je četrto odsko delo Konstantina Simonova. Krstili so jo šele letos v Moskvi, godi pa se v češki prestolnici v zadnjih urah nemške zasedbe, med borbo za mesto in v prvih dneh svobodne Prage. Začetni prizori imajo težje na viharjih dogodkih, ki so osnovna gibalna tuda nekaterih naših dram iz partizanskega življenja (Bor, Zupan, Torkar); v mestu so borbe, Nemci beže, prvi ruski tanki so na praških ulicah; temu zunanemu hrupu se pridružijo veseli in glasni dogodki v družini zdravnika Prohaska: hči Božena se vrne po dveh letih iz koncentracijskega taborišča, od koder je pobegnila z Rusinjo Mašo; vrne se starejši sin Stefan, oficir češke vojske; Prohaskove običje sovjetski polkovnik Petrov, ki je našel že prej gojiteljsko stredo pri njih. Vendar so vsi ti dogodki, ki jih je zgostil avtor v prvo de-

nje in ki jim je dal pri naši vpriporitve režiser razgibano in živo odsko podobo, samo uvod v igro. Težje drame ni na hrupnih pravnih dneih, njena osnova je ideološka borba med dvema svetovoma, med napredno češko mladino na eni strani in med ostanki »nekdanjih ljudi«, ki jim novo življenje ne more biti po godu, na drugi. To borbo avtor prvič nakaže v spopadu med Bohuslavom, početom in revolucionarjem in med Hafmanom, prvim inženirjem fašistične tvornice »Faust« v Moravskem Ostrovi, ki išče zdaj za točišče pri Prohaski pod izmišljenim imenom Jan Grubek. Tako je hotel Simonov v tej drami, ki se godi na odločilni prelomnici češke zgodovine, ko stopa Praga po šestih letih spet v življenje, opozoriti na budnost pred tistimi reakcionarnimi elementi, ki so v tesni povezavi z nemškimi gospodarjem občutili leta okupacije kot blagoslov in z roko neveljave v novo ureditev sveta. Grubek-Hofman pa ni le navaden zabavljak. Pokaže se, da je bilo njegovo življenje zadnjih let močno zgrešeno in da zločin tenja kazen. Ko vidi, da je razkrinkan, ubije Prohaskovega mlajšega sina Ludvika in hoče zbežati, preden pa ga primejo, se sam usmrti.

S tem se drama konča. V to dogajanje pa je vpletel avtor še vrsto epizod, tako ljubezensko zgodbo Božene in njenega bivšega zaročenca dr. Maška, Boženino novo ljubezen do polkovnika Petrova, Mašino in Stefanovo ljubezen itd. Nekateri prizori so na moč pristrani, topli in tudi močni. Spomnimo se samo na »Pesem sedme brigade«, ki jo zapoje Bohuslav, Djokič in Petrov, trije boreci, ki so izstrelili že v Španiji prvi naboj proti fašistom, kot je dejal Djokič, na psihološki učinek prihoda sovjetskih tankov, ki razsvetlijo s svojimi žarometi temino Prohaskovega doma itd.

Janu Grubek-Hofmanu nasproti je postavil Simonov vrsto zdravih, preprostih in vedrih ljudi: med njimi je Bohuslav Tihi, pesnik, revolucionar, španski borec, preprost in vesel človek, s široko dušo; Petrov, polkovnik Rdeče armade, človek novega sveta, veder, odločen in miren; Djokič, star borec, ki je pretrpel vse strahote fašističnega nasilja in se zdaj elep vrača iz taborišča; Stefan, sin dr. Prohaska, oficir češke vojske, tip naprednega češkega intelektualca, ki pa še išče prave podobe: Maša, zdravo rusko dekle, ki je pobegnila iz taborišča in nima več nikogar na svetu, pa jo vendar vleče domov, v Stalingrad; dr. František Prohaska, ki je vesel novega življenja, čeprav

se ni boril zanj, pa bi rad z vsemi živel v miru; njegova hči Božena, ki jo je življenje v taborišču zresnilo, pa se domo spet kaj hitro živi v meščansko udobje itd.

Če bi hoteli kritično govoriti o tej drami, bi morali priznati, da je njena vrednost najprej v aktualnosti snovi, v zdravem pogledu na življenje, v ostrini ideološke borbe, šele potem bi mogli iskati v njej umetniških vrednot. Po svoji zgradbi je bližja dramski reportaži in nima niti prave vsebine, gajene po zakonih odskih zapletov in razpletov, niti osrednjega junaka. Pisana pa je vendar z dobrim poznavanjem življenja in odra, človeška toplina je v njej, vedrina in umerjenost današnjega sovjetskega človeka. Dela te vrste imajo danes svoj pomen in znano jih ceniti, čeprav jim bodo morda zanamci odrekli mesto v gledališki klasiki.

Kot ne moremo presojati umetniške kvalitete te drame s tistimi merili, ki veljajo za »Živega mrtveca«, igro prejšnjega večera, tako tudi ne moremo porabiti istih meril pri presoji njene odsko ponazoritve. Vzrok ni le v tem, da pri Simonovu nismo srečali tistih igralcev, ki so nosili pri »Živem mrtvecu« poglavito težo dejanja in so prav gotovo tudi sicer stebri tega gledališča (Birmanova, Hijacintova, Kutasina in Bersejev), ampak predvsem v tem, da so vloge tu za igralce sicer dokaj manj zahtevne, zato pa dajejo tudi manjše možnosti za uveljavljanje.

Med igralci sta bila skoraj ves čas v ospredju A. G. Vorš, ki je igral pesnika Bohuslava Tihega in pa V. V. Sverolodov v vlogi Jana Grubek-Hofmana. Oba sta nosilca idej dveh svetov in povzročila v drami prvi ideološki zaplet. Tudi igralstvo sta ostro nasproti: Vorš odkrit, razgiban, borbent, Sverolodov pa ves tiban, nepristopen, zloben. Ob teh dveh se mi zdi najmočnejša odsko podoba Djokiča, ki ga igra G. N. Frehli, čeprav njegova vloga ni razsežna in pa zaslužni umetnik V. R. Solovjev, ki je živo in preprosto igral polkovnika Petrova. Dr. Prohaska je igral zaslužni umetnik S. A. Kaligin, njegovega starejšega sina pa zaslužni umetnik D. A. Ivanov. Ženski vlogi sta samo dve: Božena je bila zaslužna umetnica V. V. Sjerova, Rusinja Maša pa E. A. Fadejeva. Obe sta bili najmočnejši v prvem prizoru, ob povratku iz internacije, med tem ko pozneje zlasti Sjerova v vlogi meščanske hčerke ni imela pogojev za močnejšo igro. V ostalih vlogah so nastopili še: V. V. Jegorov, P. I. Golisev, A. P. Šatov in V. S. Adleorov. Drama je režirala narodna umetnica RSFSR S. G. Birmanova. Prav gotovo gre njej bistveno delež pri odskem uspehu te drame, ki je postala v njeni režiji kolektivno delo vrste ljudi, povezanih v tesni delavni skupnosti.

Na splošno lahko zapišemo o drugi predstavi gledališča »Leninskega komsomola« v Ljubljani, da je bila vsesok naravna, razgibana, preprosta in živa, dovršena tako v posameznih vlogah kot v celoti dm.

Vtisi s poti po Jugoslaviji
»Moji vtisi o vsem, kar sem videl v Jugoslaviji, so kar najbolj čudoviti. To velja tako za ljudi, za deželo, kakor tudi za umetniško in gledališko življenje. Prepričan sem se, da so dani v novi Jugoslaviji vsi pogoji za razvoj resnične kulture. Vidim sem, kako ljudje pri vas ljubijo gledališče in kako se zanimajo zanj. Videl pa sem tudi mnogo odličnih igralcev, ki so najboljši porok za gledališki uspeh. Pridite k nam,« je dejal ob koncu razgovora tovariš Bersejev, »pošljite k nam skupino svojih igralcev iz vseh republik Jugoslavije, naj si ogledajo delo v naših gledališčih. Izkušnje, ki si jih bodo pridobili pri nas, bodo z znanjem, ki ga imajo že sedaj, pomagale še dvigniti nivo vašega gledališča.«

Bersenjev o gledališkem delu v Sovjetski zvezi

Včeraj dopoldne je imel umetniški vodja moskovskega gledališča Leninskega komsomola, narodni umetnik RSFSR Ivan Bersejev razgovor z zastopniki našega tiska. Povedal je nekaj zanimivih misli o gledališkem življenju v Sovjetski zvezi in o delu svojega gledališča.

Vloga in pomen gledališča v Sovjetski zvezi

V Sovjetski zvezi ima gledališče ogromno vlogo. Uživa veliko pomoč vlade in veliko ljubezen ljudstva. V najtežjih letih vojne so sovjetska gledališča nadaljevala s svojim delom in to s tem, da so vsa, tudi največja, pošiljala posamezne grupe na fronto. Igralci so šli skupaj z borci in v vsakem osvobodjenem kraju so takoj organizirali predstave, koncerte in nastope in obnovljali gledališča na osvobodjenem ozemlju. Danes v Sovjetski zvezi skoraj ni mesta, ki ne bi imelo svojega gledališča. Dramskih gledališč je 930, od tega samo v Moskvi 27. Zelo razvita so tudi amaterska gledališča. To kaže veliko za zanimanje ljudstva za kulturo in za gledališče posebej. Mnogi vodilni igralci so zaceili svoj pot prav v teh amaterskih gledališčih.

Repertoar

Sovjetska gledališča se dobro zavedajo tudi svojega vzgojnega pomena. Kar se tiče sporeda, dajejo težje na domača dela, tako na klasične ruske drame kot na nove sovjetske, poleg tega pa so stalno na repertoarju tudi vsi pomembni svetovni klasi, tako Shakespeara, Lope de Vega, Moliere in drugi. Vodilno geslo sovjetskega gledališča je: umet-

nost je za ljudstvo in izhaja iz ljudstva.

Socialistični realizem in gledališče

Sovjetska gledališča so opustila vse novostrojarske poskuse in izme in so usmerila svoje delo v socialistični realizem. Pri tem velja načelo, da je forma brez vsebine mrtva. Formalizem nima prostora v sovjetskem gledališču.

Vodilni sovjetski dramatik

Med dobre sovjetske dramatike, ki se bodo gotovo še delj časa obdržali na repertoarju, sodi poleg Konstantina Simonova, s katerim smo se seznanili zdaj tudi v Ljubljani, na pri-

mer Trenjev, ki se je obdržal vse do danes na sporedu s svojo dramo, napisano 1924. leta, dalje Kornejčuk s svojo dramo »Fronta«, Leonov, ki ga poznamo po drami »Vdora, Pogodin, ki je napisal »Kremeljsko uro«, Lavrenjev, katerega igro iz življenja mornarjev« bo v kratkem uprizorilo gledališče »Leninskega komsomola« itd.

Gledališče »Leninskega komsomola«

To gledališče so ustanovili pred 20 leti mladi delavci moskovskih tovarn. Pozneje so se jim pridružili že priznani umetniki, člani Hudožestvenega teatra in mnogi mladi talenti, tako da sodi »Leninski komsomol« danes med najboljša moskovska gledališča. To gledališče ni namenjeno le mladini, kot bi lahko sodili po njegovem imenu, vendar pa ima še bolj poudarjen vzgojen namen kot ostala sovjetska gledališča. Ukvarja se predvsem z vprašanjem mladega človeka sedanega časa. Poleg tega pa so na sporedu tudi najboljša dela klasičnega ruskega repertoarja in tuje književnosti, tako kot v ostalih gledališčih Sovjetske zveze. »Naše gledališče«, pravi tovariš Bersejev, »izhaja iz najboljših tradicij Hudožestvenega teatra. Toda, pri njem smo se naučili samo abecede, delamo pa po svoji metodi. Preden se lotimo skušenj za kako delo, ga najprej obmizimo temeljito preštudiramo in analiziramo, šele potem preidemo na prvo aranžirko. V Hudožestvenem teatru so pripravljali nekatera dela celo leto, pa tudi tri leta. Danes tak način dela ni mogoč. Izmed del, s katerimi gostujemo sedaj v Ljubljani, smo pripravljali na primer »Noroc

Življenje in delo v Sovjetski zvezi

JAKOV MAKARENKO

Tovarna bo ponovno proizvajala traktorje

(Čeljabinska tovarna traktorjev)

V prostrani dvorani tovarne »Tankograd«, med velikim številom malih in velikih strojev, smo zagledali prvi traktor na gosenicah, izdelan po vojni, ki je bil šele pravkar porbarvan. Njegova veličnost je vzbujala spoštovanje in nehoti smo se spomniti na dogodke, ki se je odigral pred našimi očmi v brezkončni stapi Tavrje neke rane pomladi. Tedaj je neki mali traktor poizkušal izvež iz jarka vagneti, sejalnico in dva voza, naložena s semenom. Zagorel od sonca je traktorist poizkušal, da za vsako ceno polegne iz jarka svoj mali traktor in znova in znova je sedel za volan. Toda, ko se je prepračil, da so vsi napori zaman, je prišel kilec tovariš, da mu priskočijo na pomoč.

»Le sramotijo me,« se je obregnil z ogorčenjem na svoj traktor. Četrta ure za tem se je izza hriba prikazal ogromni traktor na gosenicah, zgrajen v čeljabinski tovarni traktorjev. Ko se »Čeljabinec« brez naglice približal, je traktorist na njem vprašal, smejejo se: »Kaj je, Ivan, ali ti ne vleče konj?« »Proklete, ne vleče, pa če bi izdahnil zraven,« je mračno odgovoril prvi. »Čeljabinec« je pripel mali traktor in v trenutku izvežle traktor skupaj z vagonetom, sejalnico in vozovi s semenom. »Sijajnega konja imaš, Trofim,« je dejal svojemu tovarišu traktorist z maha traktorja in ljubkajoče je pogladil radiator »Čeljabince«. Izvrsten stroj! Tvoj traktor bi lahko imenoval »zaslužec«, kakor obstajajo zaslužni umetniki.

S tem slikovitim in izvirnim nazivom je zelo točno izrazil vrednost čeljabinskega traktorja »S-65«, ki ne utrudno dela na brezkončnih nivalah sovjetske zemlje in ga res s pravico lahko smatramo za zaslužen stroj. Ta naziv je častno ponesel skozi borbe in bitke. Na frontah velike Domo-vinske vojne, kjer je bil traktor mobiliziran kot vojak, se je prav tako odlično trudil in upravičeno dosegel še večjo slavo.

Desetstično mogočnih traktorjev, ki so bili izdelani v čeljabinski tovarni, so vlekli preko vijugastih in blatnih cest dalekometne topeve, pokvarjene tanke, poleg tega pa so bili uporabljeni pri gradnji številnih mostov in cest v bližini fronte.

Čeljabinski graditelji traktorjev, ki so, proizvajajoč prvovrstne tanke, povečali v letih vojne svojo slavo, pripravljajo sedaj nov, izredno dober traktor iz serije »S-80«, katerega uporaba bo zelo mnogostranska. Prvih sto takih traktorjev bo zgrajenih

v najbližjem času in z njimi bo odprta nova stran v delovnem življenju našega čeljabinskega tovarne.

Zagledali smo torej v eni izmed mnogih dvoran tak traktor. V primeri s svojim predhodnikom »S-65« ima mnogo prednosti. Traktor »S-80« ima odlični motor, ki je močnejši od motorja predvojnega traktorja za 15 konjskih sil, kar pomeni, da bo lahko zelo dobro oral, sejal ter včel topeve in debla. Novi traktor ima hidravlično ureditev, tako da ga bo lažje upravljati. Ima pet brzin, kar je prav tako važno za lahko in hitro manevriranje. Po zanesljivosti »S-80« prav tako ni podoben svojemu slavemu bratu. To je zelo lep traktor, ki ima visoko kabino za tri osebe.

Prehod od proizvodnje tankov na proizvodnjo traktorjev ni bil lahek. Da bi tovarna lahko proizvajala traktorje je morala skoraj popolnoma preurediti svojo notranjo ureditev, počenši od najmanjših strojnih delov. Ta naloga je bila sijočno rešena. Delavci in nameščenci »Tankograd« so morali delati prav toliko, kakor da bi montirali novo podjetje. Vse stroje

so morali izmenjati. Da bomo razumeli obseg teh del, pogledimo nekoliko podatkov.

Tovarna je morala izvršiti montažo na ošoli 50 oddelkih, zamenjati konstrukcije 90 termičnih peči, izvršiti 5000 kompliciranih montaž, izdelati skoraj 4000 kosov p-možnega orodja in 10.000 instrumentov za merjenje. Ko je bilo treba preurediti tovarno, nikdo ni mislil, koliko bo moral delati, temveč so vsi takoj prišli za delo. Pri delu so uporabili izkušnje, katere so si pridobili v času vojne, s težnjo, da bi čimprej zgradili nove stroje. Za to delo je bilo potrebno razporediti 10.000 delavcev. Čeljabinci se ne zadovoljujejo z do-seženo tehnično ravno. To je popolnoma naravno, kajti preureditev tovarne za gradnjo traktorjev mora predstavljati še en korak naprej v razvoju tehnike. Tovarna bo imela večjo proizvodnjo. Tako traktorji kakor tanki bodo proizvajani v množini. Tovarna ne more iti po stari poti.

V tovarni bo uporabljen sistem tesnega traku. Že do sedaj je v obratu v tovarni 165 tekočih trakov, ki

spajajo med seboj 1200 proizvajalnih strojev. Tovarna bo uporabljala nove metode proizvodnje: uprje kovanje pod pritiskom, pospešeno kaljenje in druga tehnika izboljšanja, ki bodo pridelala mnogo kovine.

Videl smo delo pečji za kaljenje, ki so jih iznašli inženirji Salgin, Krem-njev in Černisev. Peč deluje s pomočjo električnega toka. Ves proces kaljenja traja v taki peči 15 minut. »Prej smo kalili v termičnih pečeh in izgubljali na ta način mnogo dragocenih ur, sedaj pa povsod pri nas proizvajajo te vrste peči,« nam je s ponosom dejal upravnik oddelka inž. Černisev. »Poleg tega veliko privarčujemo na materialu, ker je prej za izdelavo specialnih delov moglo biti uporabljeno le najboljšje jeklo, sedaj pa uporabljamo običajno lito železo.«

Kolektiv čeljabincev traktorske tovarne je ves prežet z ustvarjalnim poletom. Izpolnjujejo in povečujejo proizvodnjo se vse bolj približuje onem dne, ko bo v velikem številu proizvajal močne in zelo čepetraktorje »S-80«. Predvideno je, da bo že letos čeljabinska tovarna proizvedla 3000 novih, prvovrstnih traktorjev.

Nadškof dr. Stepinac se je družil z najhujšimi ustaškimi krvoloki, skrivaj pa se je okoriščal z zaplenjeno imovino pravoslavne cerkve

Razbremenilne priče, ki jih je predlagala obramba, so le potrdile njegovo krivdo in odgovornost

Zagreb, 7. oktobra

V nadaljevanju zasliševanja prič pred vrhovnim sodiščem LR Hrvatske je bila zaslišana še cela vrsta prič, ki so izpovedovale o strahotnih grozodejstvih, mučenjih in ubijanjih pri ustaški policiji, kateri je zapovedoval obtoženi Lisak. Strahote, ki so jih opisovale priče, so izzvale solze v očeh poslušalcev.

Med drugimi je bil zaslišan tudi grobar Jakob Sršek, ki so ga prisilili, da je zakopal žrtve ustaške policije. Izpovedal je, kako so ustaški krvoloki po ves dan morili ljudi in jih klali, mučili in uničevali. Bili so dnevi, ko je do kolen gazil v krvi, ko je spravljal trupla v jama. Nekateri so streljali in ubijali na mestu, druge pa so s kamioni dovažali iz policijskih zaporov. Opisoval je tudi strašno trpljenje v ustaških taboriščih v Jasenovcu, kjer so ljudje umirali od gladi in kjer so jih zlasti proti koncu leta 1944 in v začetku leta 1945 poklali vsak dan več tisoč ljudi.

Druge priče so zopet opisale, kako so zapirali in mučili žene, sinove in hčere, celo desetletne otroke, in jih gole obesili. Vse to je odredjal Lisak, vse to so počeli tisti ustaši, za katere je molil in delal nadškof dr. Stepinac, kljub temu pa oba izjavljata, da imata mirno vest.

Pred sodiščem se je pojavila tudi Zorka Zubović, ki je zbirala denar, obleko, zdravila in druge potrebščine za ustaške križarje nadškofa dr. Stepinca in prinášala te stvari k nadškofu v tajniški pisarnici, ki jih je pošiljal v gozd h križarskim klavcem. Po daljšem obotavljanju je priznala, da jo je k temu nagovoril šalič, kateremu je tudi nosila podatke o ljudeh, ki so bili zaradi svojih zločinov zaprti in obsojeni. Priznala je, da je izročila šaliču podatke za kakih 600 ljudi. Te podatke je nato Stepinčeva tajna organizacija pošiljala v tujino, kjer so služili za propagando proti Jugoslaviji, čeprav so vsi

Zaslišanje razbremenilnih prič

Obramba je nato predlagala zaslišanje še cele vrste prič. Javni tožilec se je temu protivil in poudaril, da nikakor ne gre, da bi fašisti pričali za fašiste. To se lahko dogaja v državi, kjer fašizem še ni popolnoma uničen, kjer se je znova znebil, ker ga mednarodna reakcija podpira, da bi skovala nove zarote proti svobodoljubnim narodom. To bi pomenilo, da se hočeta tudi naše sodišče in naša demokracija spraviti na raven države, v kateri ni zmagovalo ljudstvo, ampak so ostali fašisti, ki z zlorabljanjem oblike demokracije rešujejo fašiste in vojne zločince.

Ko je zagovornik obtoženega dr. Stepinca ugovarjal takemu stališču in vztrajal, naj se zaslišijo predlagane priče, čes da je dr. Stepinac izjavil, da se ne bo branil in da zaradi tega ni izpovedal vsega, kar bi bilo potrebno, je tožilec to naziranje odločno zavrnil v ugotovitvi, da se je obtoženi dr. Stepinac branil povsod sam, kjer se je le mogel. Branil se je celo tam, kjer je bila resnica popolnoma jasna. Sodišče ga je ponovno opozorilo, da bi bila njegova najboljša obramba, če bi predložil dokumente, ki jih ima, ne pa razna pisma in stvari, ki nimajo z njegovo zločinsko politiko nobene zveze. Tako naj bi na primer sodišču predložil poročilo, ki ga je poslal papežu leta 1943 in cigar kopija je tu.

Predsednik sodišča je nato razglasil, da bo sodišče o tem naknadno sklepalo.

V nadaljnji razpravi je predsednik izjavil, da je sodišče pristalo na zaslišanje prič, ki ga je predlagala obramba, ker hoče, da bi se dala obtoženi dr. Stepincu vsaka prilika, navesti vse, kar more za svojo obrambo.

Zaslišani so bili po večini duhovniki, ki so bili v najtesnejši zvezi z nadškofom dr. Stepincem v času NDH, njihove izpovedi pa so bile takšne, da je obramba odstopila od nadaljnjega zasliševanja predlaganih prič, ker ob-

Izdajalska vloga Stepinčevega »Katoliškega lista«

Nato je bil zaslišan duhovnik dr. Janko Penić, ki je bil skrajno ves čas okupacije urednik glasila nadškofa dr. Stepinca »Katoliškega lista«. V želji, da bi dokazal, da je bil ta list po ustaški cenzuri preganjan, je navedel, da je bil nekoč zaplenjen, ker je kritikal ustavitve neke nage figure pred Umetniškimi pavilijonom, ničesar pa ni mogel navesti v opravičilo za ustaško pisanje tega lista, ki je bil najbolj vnet zagovornik Pavelića in njegovega krvavega režima.

Na vprašanje tožilca je potrdil, da v »Katoliškem listu« ni izšlo ničesar proti volji nadškofa dr. Stepinca.

Tožilec je prebral v ilustracijo nekaj člankov iz tega lista, med drugim članek o polletnici ustaškega režima in NDH, ki pravi med drugim: »V življenju našega Poglavnika pomeni pol leta celo stoletje, ker je on v polovici leta ustvaril dela, ki jih niso mogli ustvariti cela stoletja. To, po čemer je st. emel hrvatski narod v vsej volji zgodovini, je ustvaril on, ki je osnoval NDH, organiziral vojsko in poskrbel za lasten denar.«

Državni tožilec je dodal: »Res je v štirih letih je bilo pobitih toliko Hrvatov in Srbov, kakor jih ni bilo pobitih v vsej zgodovini hrvatskega in srbskega naroda.« (Vrharno pri-trjevanje v dvoran).

»Katoliški list« piše v članku nadalje: »Poglavnik je vrnil katoliški cerkvi njeno visoko tradicionalno bogoslovno avtoriteto, ki je v bivši Jugoslaviji hudo trpeča.« Tu se pisali vrsto člankov o poglavniku, o kato-

dobro vedeli, da so ti podatki neresni. Obtoženi šalič se je skušal izgovarjati, da je zbiral zdravila za taborišča, v katerih so bili zaprti ustaši, toda priča ga je postavila na laž in izpovedala, da jo je on povezal z Zagrebom, ki je bil kurir med nadškofskim dvorcem in križarji v šumi. Potrdila je tudi, da so se okrog Kaptola zbirali sami ustaši.

Potem je bila zaslišana kot priča Marija Komariček, ki je bila za tekel ustaški oficir Safe Pajić po svojem prihodu iz Italije. Ona ga je s pismenim priporočilom poslala k nadškofu v tajniški šaliču, ki ga je poslal v gozd h križarjem. Ko se je vrnil iz nadškofijskega dvorca, se je proti njej pohanjal, da je že vse v redu in da gre v gozd.

Po zaslišanju še dveh prič, ki sta izpovedali o grozodejstvih ustašev, je predsednik sodišča vprašal obtoženega nadškofa dr. Stepinca:

— Ali ste slišali izpovedi prič, za kakšne zločine se gre, ali se vztrajate pri svoji trditvi, da je šlo samo za meščansko konvencionalnost, ko ste se sestajali z Lisakom, Luburičem in drugimi sličnimi zločinci ter prirejali večerje in bankete?

— Moja vest je popolnoma mirna in čista, se je glasil odgovor.

— Vam in Lisaku skupaj!

— Popolnoma čista.

— Imeti morate zelo elastično vest, če ste se mogli družiti s takimi ljudmi, je ugotovil predsednik. S svojimi dejanji in svojim zadržanjem ste tem ljudem dajali oporo!

— Delam sem samo to, kar mi je narekovala moja vest, se je izgovarjal nadškof dr. Stepinac.

Ker je bilo končano zasliševanje prič, ki jih je predlagal javni tožilec, je predsednik pričel brati razne listine, ki dokazujejo krivdo obtoženec. Prebral je predvsem razna povelja Lisaka, s katerimi je odredjal likvidacije, obesa in mučenja, kakor tudi razne izpovedi, ki potrjujejo navedbe obtoženec.

toženega nadškofa niso mogle v ničemer razbremeniti, nego so kot priče obrambe v polni meri potrdile njegovo krivdo in odgovornost.

Priča kačnik Krešimir Pečjak je potrdil, da je nadškof dr. Stepinac pred vojno sicer prepovedal duhovnikom, naj se ne vmešavajo v politiko in tri tri bogoslovce celo nagnal, ker so bili frankovci, gočim je sam zastopal jugoslovansko politiko, toda v času NDH tega ni storil. Potrdil je tudi, da se je nadškof branil prevzeti imovino pravoslavne cerkve in samostanov, ker bi to napravilo v javnosti slab vtis, toda skrivaj, da javnost tega ni vedela, je prejemal kakor so potrdile tudi nadaljnje priče, prav iz te imovine milijonske vsote. Kar se tiče prekrševanja Srbov, je zaslišani kanonik priznal, da je pri tem sam sodeloval in v treh urah opravil versko pripravo, ki jo določajo kanonski predpisi.

Kanonik dr. Nikola Kolarec je izpovedal, da mu je nadškof dr. Stepinac zatrejal, da ni prisegel zvestobe Paveliću in NDH, toda na vprašanje tožilca je potrdil, da je tudi on sam prisegel zvestobo Paveliću in ustašem.

Na vprašanje tožilca je priča na vse pretege zatrejal, da ni bil ne ustaš in ne fašist, toda tožilca ga je postavil na laž, ko je bral članek iz »Katoliškega lista«, ki ga je s svojim podpisom objavil kanonik Kolarec in v katerem slavi Pavelića kot zgodovinsko osebnost, kakršne se ni bilo v zgodovini hrvatskega naroda. V članku dokazuje, da je Pavelić stopil na pozornost krščanstva in dal novo obliko kulturnemu in družbenemu življenju, pri čemer je pokazal izredno sposobnost, razum in voljo. V članku je poudarjal, da Pavelić ni samo sociolog, nego tudi velik politik in državnik.

In tako promoniran fašist in ustaš je nastopil kot priča v obrambo dr. Stepinca, da bi dokazal, da ni bil za Pavelića.

čuna tako imenovane NDH, marveč iz izrednih sredstev, ki so izvirala iz neropane in zaplenjene imovine srbske pravoslavne cerkve.

To imovino so predstavljala obširna posestva in nepremičnine, ki so se dajala v namen. Ves denar se je stekal v poseben sklad, iz katerega so se krili razni izdatki. Tako so na primer dobivali posebno podporo duhovniki, ki so pobegnili z osvobojenega ozemlja. Prav tako so dobivali razni kleriki za »študije visoke izredne prispevke. Razen tega so iz tega sklada dobivali frančiškanski samostani velike vsote.

Priča je podrobno navedel, kako so prejeli posamezni samostani milijonske zneske in enako tudi nadškof v Zagrebu. V času, ko so znašale plače uradnikov 3500 do 6000 kun, so dobivali razni kateheti in drugi duhovniki izredne podpore v višini 200.000 kun za »znanstveno« delo. Dohodki iz zaplenjene imovine pravoslavne cerkve so bili zelo veliki in so znašali 15 do 18 milijonov na leto. Ves ta denar so do zadnje pare potrošili v omenjene namene. Leta 1944 je prešla katoliška cerkev nad 120 milijonov kun. Posamezni samostani so dobili po 5, 10, 15 in celo 20 milijonov kun. Pri tem so strogo pazili, da o teh podporah ni nihče zvedel, zlasti ne muslimani, ki milosti ustaškega režima niso bili deležni. Imovina pravoslavne cerkve, polja, travniki, pašniki so se oddajali vsako leto v zakup. Prvo leto 1941 je znašala zakupnina za en oral 2000 kun, pozneje pa je narasla najemnina na 80.000, 120.000 in nazadnje na 160.000 kun za oral. Če se pomisli, da je bilo te posesti nad 110.000 oralov, se lahko izračuna, kako ogromni so bili ti dohodki, ki so se stekali v malhe katoliškega klera.

Kar se tiče inventarja, je priča potrdila, da so preminile dovažali v Zagreb, kjer so jih delili raznim rimsko-katoliškim cerkvam. S tem denarjem je razpolagal izključno načelnik oddelka za bogoslužje frančiškan dr. Gajša. Njemu ni bilo treba nikomur dajati obračuna, niti minister se ni smel vmešavati v te zadeve, ker je bil Gajša osebni zaupnik Pavelića in je lahko podpisoval nakazila ne glede na višino vsote.

Iz tega se popolnoma jasno vidi, da se je s pregrešnim preganjanjem pravoslavne cerkve okoristila izključno katoliška cerkev z nadškofom dr. Stepincem na čelu seveda na način, da javnost tega ni mogla niti videti, niti vedeti. Nadškof dr. Stepinac gotovo ni mislil, da bo prišlo to kdaj na dan. Zato je še tu med sodno razpravo trdil, da se niti on, niti katoliška cerkev nista niti dotaknila imovine pravoslavne cerkve, izpovedi te priče pa ga je postavila na laž in dokazala, da sta se nadškof Stepinac in ves cerkveni aparat okoriščala z denarjem, ki se ga držala kri sto tisočev nedolžnih žrtev ustašev. Tega greha ne more oprati noben izgovor in tudi ne, da je nadškof tu pa tam morda res posredoval in rešil smrti tega ali onega Srba, ki je imel slučajno dobre zveze s Kaptolom. Kri teh nedolžnih žrtev vpije do neba in najhujše obtožuje nadškofa dr. Stepinca, ki je še sedaj po osvoboditvi skušal izzvati novo klanje.

Razprava je bila opoldne prekinjena in se je nadaljevala ob 15. Na popoldanski razpravi so bile prebrane razne listine, s čimer je bil dokazni postopek zaključen. Predsednik je ob 18 podal besedo javnemu tožilcu LR Hrvatske Jakovu Blaževiću, ki v času, ko to poročamo, se govori.

Vprašanja in odgovori

V času moje internacije je postopje prišlo v zelo slabo stanje in je potrebno popravila. Kakor sem zvedel iz časopisov, obstoja nek fond, iz katerega se izplačuje za vojne poškodovance posojilo po znižanih obrestih. Kljub mojemu prizadevanju nisem mogel najti urada, ki bi reševal te zadeve.

Prav tako se godi mojemu sinu, ki je bil demobiliziran pred nekaj meseci. Po zakonu o demobilizaciji ima pravico na posojilo, ki je odredeno za demobilizirane borce. Čeprav se je povsod zanimal za to posojilo, vendar ni dobil nikjer pozitivnega odgovora. (Karl Črenkiv Sv. Jurij pri Celju, Podgorje 5).

Odgovor: Obnovljena posojila dajejo obnovitvene zadruge, katerih ena deluje v Sv. Juriju pri Celju. Obrnite se nanjo ali na najbližje tehnično bazo ali na okrožni ljudski odbor v Celju.

Posojila demobilizirancem daje Državna hipotekarna banka. Demobiliziranci, ki žele, da se jim odobri posojilo, morajo vložiti pri pristojnem krajevnem odboru prošnjo na predpisnem obrazcu. Prošnjo morajo priložiti prepis potrdila pristojne vojaške komande. Krajevni odbor, ki potrdi ta prepis odpošlje prošnjo pristojnemu okrajnemu odboru s potrdilom, ali je hša prošnja zares škodovana ali uničena in s predloženo glede višine in trajanja posojila, ki naj bi se posojilo odobri. Okrajni odbor nato odloči, ali se posojilo odobri ali ne. Posojila se odobravajo z odplačilnim rokom 5 do 10 let. So brezobrestna, morajo pa se uporabiti za namen, za katerega so bila odobrena. Uporabo nadzira pristojni krajevni odbor.

Razprava v Mariboru razkriva zločinsko delo protiljudskih klik

Maribor, 7. oktobra

Pred Armijskim vojaškim sodiščem se je danes pričela sodna razprava proti 13 obtožencem, ki so zgrešili kazniva dejanja proti ljudstvu in državi. Obtoženi so: Krenčević-Mihajlovič Miodrag, Skamličić Jožef, Bedo Lovrenč, Jerić Ivan, Mundrica Ivan, Podlesnik ing. Otnar, ing. Džien Džiel, Vojković Jože, Voglar Franc, Hegeč Jožef, Kozar Franc, Horvat Stefan in Puhan Matija, ker so dali pobudo za organiziranje oboroženih tolp sami organizirali te tolpe in jim vzpostavljali zveze, z njimi vršili ropanja, ubijanja, posilstva, napade na oblastne organe, napade na javni red in mir, ter vršili vojaška vohanstva, povezovali se s kvizilonskimi veleizdajci, četniki, ustaši, nedelčevci in domobranci v inozemstvu, da bi z nasiljem odvrgli ljudstvo od ljudske oblasti ter prikazali pred svetlobo javnosti lažno sliko neomolnosti slovenskega naroda. V ta namen so se posluževali kriminalnih tolp, ki so vršile nad zavednim slovenskim ljudstvom najhujše zločine in za katere so odgovorni navedeni obtoženci kot pobudniki, organizatorji, osnovevalci, naredbodajalci, pomagači in neposredni izvrševalci zločinov, umorov, pretepanj, posiljevanj, ki so jih tolpe izvršile z mnogimi kaznivimi dejanji. Obtožnica podrobno navaja številne primere roparskih in terorističnih napadov, umorov, posiljevanj in drugih zločinskih dejanj, za katere so obtoženci odgovorni.

Obtožnica tudi navaja zločinsko delo posameznih obtoženec. Obtoženi Krenčević-Mihajlovič Miodrag je po preokroženju jugoslovanske meje organiziral tolpe in protinarodne organizacije, zbiral podatke, spijoniral in izvrševal umore.

Skamličić Jožef je pred volitvami v Ustavodajno skupščino FLRJ odšel v Avstrijo, kjer je po posredovanju škofa Gregorja Rožmana vstopil v izdajalsko organizacijo. Z direktivami se je vrnil v domovino in pričel propagirati abstinenco za predstoječe volitve. Pozneje je organiziral oboroženo tolpo, ki je štel 13 moč. Tolpa je do trenutka, ko je bila uničena, izvršila mnoge rope, umore, posilstva in druga zločinska dejanja.

Tudi Bedo Lovrenč je bil organizator in vodja oborožene tolpe.

Idejni pobudnik protinarodne delovanja v Prekmurju pa je bil Jerić Ivan, generalni vikar za Prekmurje, ki je bil preko ustaških in SS-ovskih zločincev povezan s štabom tako znan »slovenske armije«. Sestajal se je s Havkom Jožemom, župnikom iz Bogoje in mu tolačil lažno propagando, ki je prihajala iz inozemstva. Z njim je razglabljal in koval načrte o delu duhovščine v protidržavnih organizacijah, kjer sta sklenila, da duhovščina sama ne bo javno vstopala v te organizacije, temveč bo v nameri, da preslepi ljudske množice in da pridobi čimveč krog izdajalcev, prikazovalcev ljudstvu, da je v vera v nevarnost in da je treba v obrambo vere nastopiti povsod. V ta namen je skliceval duhovniške konference in mesečne »verske obnovne«, ki jih je kot generalni vikar za Prekmurje izražal v propagandne namene veleizdajalske emigracije. Med drugim je mladini Marijine družbe prepovedal udeležbo sestankov Ljudske mladine Slovenije in je vplival na predsednika družbe Markojo Jožefa, da je organiziral oboroženo tolpo »vojstvo Kristusa kraja«, ki je vršila razbojniške napade. — Obtoženi Jerić Ivan je izražal svoj duhovniški vpliv in ščeval ljudi proti izvedbi agrarne reforme, blati je in sramotil ljudsko oblast ter trdil, da bo ustvari red kmalu odpravljeno. S tem svojim delovanjem je vplival na ljudi in jih zavaljal v kazniva dejanja.

Tudi Mundrica Ivan in Podlesnik Otnar sta se povezala z veleizdajalskimi tolpami in emigraciji. Tako je Podlesnik Otnar organiziral radioodbojne postaje, katere tehnično izvedbo je prepustil radiotehniku iz Maribora Džien Džielu, ki je tako vzpostavil radijsko zvezo z inozemstvom.

Obtožnica tudi navaja zločinsko delo Vojkovića Jožefa, Voglarja Franca, ki je bil organizator in vodja podtalne obveščevalne mreže, Hegedusa Jožefa, ki je med drugim razpečaval sovražni propagandni material, Kozarja Francu in Horvatu Stefanu, ki je bil organizator špijunske službe in je vzdrževal kurirsko zvezo med kanonom Ivanom Jerićem in zločincem »Ratimirjem«, in kazniva dejanja Puhanu Matiji.

V obrazložitvi obtožnice je navedeno zdajalsko delo protiljudskih klik in tistih odkritih izdajalcev, ki niso hoteli razumeti širokogrudnosti anstisljnih zakonov naše ljudske oblasti in so začeli snovati oborožene tolpe, ki so jih sestavljali kriminalci, bivši SS-ovci, četniki, belogardiisti in drugi sodelavci kupačtorja. Pričeli so terorizirati posameznike in ropati javno in zasebno imovino. Ker jim je bila potrebna za njihovo veleizdajalsko delo v domovini opora mednarodne reakcije, so začeli iskati zveze s kvizilji v inozemstvu. Da bi povsem zadovoljili agente mednarodne reakcije, bi bilo potrebno ustvariti nered v državi z različnimi takozvanimi »udarnimi grupami« in širiti podle laži o stanju v Jugoslaviji. Tako so v domovini pričeli poleg tolp ustanavljati »obveščevalne centre« in so jih povezovali z »obveščevalnimi centri« v inozemstvu in preko njih vršili vojaško špijonažo. Tako je doblora lanskega leta začel delovati protiljudstvo Skamličić Jože, ki je po Glisličevih navodilih, ki je bil skupno z Mihajlovičem obsojen na smrt, pričel organizirati mrežo sodelavcev in obveščevalcev. Te je pozneje pritegnil v oboroženo tolpo in jih poglaval v zločine.

Ker je bil pozneje Glislič Miloš ujet, Skamličeva tolpa uničena, on sam pa ujet, je veleizdajalska klika v Avstriji preko bivših SS-ovcev in ustašev kot n. pr. ustaškega kapetana Horvata Stefana — »majorja Ratimirja«, ki je že lanske jeseni vzdrževal zvezo med obtoženimi Vojkovičem in Jerićem na eni strani in dr. Stepincem Alojzijem na drugi strani, postavljala monarhistično terensko organizacijo v Prekmurju. »Major Ratimir« se je organizacijsko in propagandno naslanjal na duhovščino, to je na liste, ki so v najisposnejši doči slovenskega naroda pokazali svoji protiljudski značaj.

Poleg ostalih zvez in protiljudskega delovanja je bil obtoženi Jerić Ivan tudi povezan z ustaško klerofašistično skupino na Hrvaškem, kar je razvidno iz sodne razprave proti ustaško-križarski, skupini duhovnika Gazivode v Varaždinu. Kako tesno je bil Jerić Ivan povezan s štabom tako znan »slovenske armije« je razvidno iz neke depeše Mihajloviču Miodragu, v kateri je pozvan, da sproti v Mariboru v zvezo s kanonom Hraščem, ki naj vstopi v zvezo z gen. vikarjem Jerićem Ivanom, »koji je poznat sa našim radom«. S tem je »major Ratimir« načelno vzpostavil terensko organizacijo v Prekmurju v smislu »tehnične instrukcije«, ki so bile izdane z napori Angležev in Amerikancelane v Eboliju v Italiji in so v skladu načrto povezane z organizacijami v Hrvaški, Srbiji, Boğariji, Rumuniji in Poljski.

Potem ko obrazložitev obtožnice navaja podroben opis organiziranja tolp in s tem v zvezi zločinska dejanja posameznih obtoženec, zaključuje: Tako je delo in taki so načrti četniške belogardijske tolpe v domovini in izven nje. Med okupacijo so računali, da bo nastal razdor med zavzniki in da jih bodo Anglo-amerikanci postavili na oblast, da bi ponovno zavladali in gospodarili slovenskemu ljudstvu. Toda njihovi računi so bili prekržani. Najbednejši med njimi so pobegnili v inozemstvo, doma pa je ostala klika, ki ni nehala mirovati. Ta protiljudska klika klerofašistov se je za doseg svojih prevratnih ciljev povezala z ustaškimi, četniškimi in belogardijskimi krvniki in jih poglaval na pot najhujših zločinov, ropanj, mučenj, ubijanj in posiljevanj.

Obtožnici so priložena številna dokazna sredstva in navedne številne priče.

Zasliševanje obtoženih Krenčevića, Skamliča in Beda

Po prečitjanju obtožnice je bil prvi zaslišan Krenčević-Mihajlovič Miodrag, ki je priznal svojo krivdo kot član četniške organizacije med vojno in sedanjim član »kraljevega komiteta« v Salzburgu, kakor tudi vse svoje zločinsko delovanje v inozemstvu in na terenu v Sloveniji.

Potem, ko je podrobno pripovedoval o svojem sodelovanju v četniški organizaciji, kjer je bil tudi v stikih z nemškimi vojaškim vodstvom, je obtožene opisoval delovanje »kraljevega komiteta« v Salzburgu. Pridružil se je odboru »kraljevega komiteta«, v katerem so sodelovali pobegli zločinci, četniki, ustaši, Mačkovi pristaši, ki so delali po navodilih dr. Mačka. Tu se je vključil v obveščevalno službo in preko organizacijskega centra, ki mu je načeloval znani krvnik in vojni zločinec major Glislič, so ga poslali v Slovenijo, kjer je postal član roparske tolpe. Na terenu je predvsem organiziral oddajo radijsko postajo, povezal protiljudske elemente in oddajal situacijsko poročilo v inozemstvo. Mihajlovič je nadalje izpovedal, da pozna iz dopisov župnika Vojkovića. Sam pravi: »Vojkovića poznam iz nekega dopisa, ki ga je pisal majorju Glisliču. Dobrosavljčev je javil, da je Vojkovič obveščeval center štev. 1. V depešah, ki jih je prejemal, je dobival navodila za nadaljnjo organizacijo in za likvidacijo člana, ki so ga smatrali za nezanesljivega. Kot znak za likvidacijo so se v depeši posluževali črke Z, znanega četniškega znaka za zakladi. Kako malo je ljudstvo podpiralo delovanje zločinskih elementov, je razvidno iz tega, da se mu ni posrečilo organizirati »udarnih skupin« na terenu. Zato je zaprosil zanje inozemstvo, kjer so mu obljubili, da jih bodo poslali. Da je pripadal zločinski organizaciji tudi obtoženi Jerić, sklepa iz depeše, ki jo je dobil iz Avstrije, kjer mu naročajo, naj pridobi za to delo Hraščelja, ki ga mora postaviti v mariborski okrožni odbor, nato pa ga povežati z Jerićem, ki je o vsem dobro poučen. O obtoženem Bedu je trdil, da sta imela sestanke v Dupleku in da je Bedo prošil za orožje.

Kot drugi je bil zaslišan Skamlič. Obtoženi Skamlič krivdo v celoti priznava. O svojem delu v Avstriji, kamor je pobegnil, pripoveduje, da se je v Celovcu obrnil na škofa dr. Rožmana. »Prosil sem škofa Rožmana, da izstavi potrdilo o zanesljivosti. Rožman mi je izdal potrdilo, da nisem bil do leta 1941 komunist.« O usodnosti potrdila škofa Rožmana priznava Skamlič na predsedniškovo vprašanje, da verjetno danes ne bi bil pred sodiščem, če mu Rožman ne bi izdal tega potrdila. Ta legitimacija mi je omogočila stik s »komitejem« in začetek sodelovanja. Veleizdajalska klika je Skamliča poslala iz taborišča v Lipnici nazaj v Slovenijo z navodilom, da propagira abstinenco pri volitvah 11. novembra. Ko pa je bila postavljena tretja skrinjica, je šel po navodila. Dobil je nalogo, naj agitira za tretjo skrinjico,

naj omogoči prehode preko meja, sprejemanje orožja in z oboroženo tolpo likvidira osebe, ki bi ovirale delo protidržavne organizacije. Pri organiziranju oborožene tolpe, ki jo je sestavil iz bivših SS-ovcev, nemških vojakov in kriminalcev mu je pomagal tudi benediški kaplan Gyökös. Ta tolpa je med drugimi zločinstvi izvršila tudi tri umore. Poročila o terenu je usmerjal v obveščevalni center štev. 1, to je bil mursko-soboški župnik Vojkovič.

Predsednik sodišča je zatem prebral iz obtožnice vse zločinsko delovanje njegove tolpe, ki je strahovale ljudi, ropala in izvršila tudi 3 umore.

Vse to je Skamlič priznal in dodal na tožilčovo vprašanje, ali so vsi ti zločini v obtožnici, da manjše eden in sicer napad na aktivista OF pri Sv. Ani pri Slov. gorah. Ker se obljube omigracije o vdoru tako imenovane »kraljeve vojske« ne niso hoteli izpolniti, so se v svoji nestrpnosti zatekli k spiritalističnim sejam, na katerih so klicali duhove, da bi zvedeli za rok prihoda »kraljeve vojske«.

Branilec je skušal zmanjšati Skamličevo odgovornost, ko je »dokazoval«, da se je Skamličeva skupina razdelila v dve skupinici. Drugo skupino je vodil njegov brat. Obtožena pa ga je zavrnili: »Odgovarjam za vse delo obse«.

Tretji obtožene Bedo Lovrenč prihujljen zločinski tip, nemški vojak od 1942. do konca vojne, skuša zagovarjati svoj vstop v tolpo, ki ji je pozneje postal poveljnik. Pravi, da je bila njegova tolpa »disciplinirana«, da ve za vsa njena dejanja in da zanjo odgovarja. Ko pa mu je vojaški tožilec navedel vse zločine in nasilja njegove tolpe, se je začel izmikati, čes, da ne ve za te zločine.

Zlorabljanje vere in cerkve v protiljudske namene

Ko so privedli v dvorano četrtega obtoženca generalnega vikarja za Prekmurje dekana Jerića, je v dvorani završalo. Ves Jerićev zagovor je bil hinavski in zakrknjen. Z jezuitsko zvitostjo je skušal spremeniti svoje lastne izpovedi in izpovedi ostalih prič. Tajil je krivdo, a pod težo izpovedi soobtoženecv in dokaznega gradiva, je moral kloniti in priznati obtožbo za obtožbo.

Ze v začetku zagovora je na predsednikovo vprašanje, ali se čuti krivega, odgovoril, da se čuti krivega, takoj pa je dostavil: Delno.

Trditve o organizaciji, za katero je vedel, da se snuje, čes, da se zanjo ni zmenil, naka je označil kot nedolžen »vaški odbor«, je vojni tožilec takoj pobil z dokazom, da to ni vaški odbor, temveč razpredena organizacija, ker je imela člane iz raznih vasi.

V nadaljnjem zaslišanju je dekan Jerić priznal, da je prišel k njemu kurir Horvat Stefan, ki ga je poslal teko imenovani major Ratimir, ter mu prinesel pismo iz Avstrije, v katerem »prosi« za dva izobražena svetovalca v politični stvari, kot Jerić navaja. V resnici je šlo za to, naj predlaga dva zanesljiva človeka kot odbornika za prekmursko podokrožje belogardijske organizacije. V zvezi s tem Jerić je priznava, da je bila to širša organizacija, in je na predsednikovo vprašanje, ali je bila ta skupina naperjena proti oblastem, kratko odgovoril: Da.

Kot posledico tega njegovega navesta mu je maja meseca Titian Pavelica iz Kroga prinesla pismo s tremi objavami. Kurir Horvat ga je tedaj drugič obiskal in je, kakor Jerić sam pravi, ti objavi o postavitvi podokrožnega odbora v Prekmurju oddal Puhanu, da jih odnese Berdenu Stefanu kot predsedniku organizacije. Mujdrici kot tajniku in Horvatu Stefanu kot kurirju. Kako dobro se je zavedel razpredenosti te organizacije, potrjuje njegova izjava proti Mujdrici o nezaupanju do kurirja Horvata Stefana, čes da ni pravi, da bi lahko vedel o tako široki organizaciji. Nadalje priznava Jerić, da je od tajnika podokrožja Mujdrice prejel tiskovine in dobesečno navaja: »Od Mujdrice sem prejel tiskovine, prebral sem jih le na hitro. Bil je načrt za novo Jugoslavijo.«

Na predsedniškovo vprašanje, ali je

Mali oglasi

SLUŽBO IŠČEJO

IZURJENA STROJEPIŠKA z večletno prakso želi primerne zaposlitve. Ponudbe pošlji na ogl. odd. »Slov. por.« pod »Natančnec«.

ŠOFER išče službo. Delo obvlada vsi in nemški jezik. Naslov v ogl. odd. »Slovenskega poročevalca«.

FRIZERKA moške stroke išče mesto v Ljubljani. Po možnosti stanovanje in hrana v hiši. Rezi Jermolajev, Poljčane.

KMEČKO DEKLE, srednjih let, vajeno življenje in gospodinskih del, išče primerno zaposlitve. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. por.« pod »Zanesljivca«.

PREPROSTO DEKLE, vajeno notranjega in zunanega dela, išče službo k družini odraslih v bližini Ljubljane. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. por.« pod »Zanesljivca«.

GOSPODINJA, dobra, samostojna, išče službo. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. por.« pod »Gospodinja«.

PEK, z mojim izpitom, išče primerne zaposlitve. Prevzamem tudi pekarno v najem. Naslov v ogl. odd. Sl. p. 22.477.1.

SLUŽBO DOBE

PERFEKTNO ČEVJARSKO PREŠIVALKO ali prešivalca išče Elan, Begunje na Gorenjskem.

ZAGARJA, zmognega vseh popravil na vseh vrstah, z električnim pogonom, iščem za takoj. Janez Černe, Jesenice.

TESACE ZA TESANJE LEŠA (stoječega) smrekovega, nadalje delavce za razna druga gozdna dela, sekanje bukovine itd., zaposlimo. Plačamo po najvišjih določilih mednarodnih. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.«.

REKTORAT AKADEMIJE ZA GLASBO v LJUBLJANI razpisuje naslednja mesta učnih moči na srednji in nižji stopnji Akademije: 2 pragmatični mesti profesorjev za klavir, 2 honorarni mesti profesorjev za violončelo, 2 honorarni mesti profesorjev za klarinet in eno honorarno mesto profesorja za kontrabas. Prošnje z dokazili o kvalifikaciji je treba predložiti rektoratu Akademije do 12. oktobra 1946.

GOSPODINSKO POMOČNICO, večsto tudi v kuhinji, sprejemno k triletniki družini Naslov v upravi »Slovenskega poročevalca«, Maribor.

HIŠNA POMOČNICA za gostilno, ki je večsto tudi kmetijska, dobi službo. Pogoj poštenosti. Gostilna Matič, Moste pri Ljubljani.

DEKLE, 14-letno, zdravo, pridno in pošteno k 2 otrokoma, z oskrbo v hiši, dobi mesto takoj v Ljubljani. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.«.

HIŠNICA, mlajša, iščem za zdravilišče Dol. Toplice. Lepo enodružniško stanovanje na razpolago. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. por.« pod »Hišnica«.

PRODAVALCA, starejšo, zelo vsestransko izkušeno, v vseh poslih, sprejemno takoj ali s 15. oktobrom. Ponudbe s priloženo listino na naslov Nabavna in prodajna zadruga, Sv. Jurij ob Ščavnici.

KMEČKO DEKLE, tudi začasnito, sprejme Mara Šofer, trgovina, Hrastnik.

KUPIMO

elektromotor

45 do 55 konjskih sil
Ponudbe s ceno na »LEPROZA«, Begunje pri Rakeku.

Natečaj

Mestni ljudski odbor v Sarajevu potrebuje

TEHNIKE, INŽENJERJE, GRADBENIKE in ARHITEKTE.

V postev pridejo tovariši, ki imajo prakso.

Pogoji:
Plača po uredbi s funkcionalnim dodatkom. — Za tovariše iz drugih federalnih republik so zagotovljena dostojna stanovanja.

Reflektanti naj se obrnejo s predpisno taksirano prošnjo s priloženimi dokumenti o kvalifikacijah na **Personalno oddeljenju GNO-a Sarajevo** najkasneje do konca oktobra t. l.

Sarajevo, 28. oktobra 1946.

IZ IZVRŠNEGA ODBORA GNO-a SARAJEVO

ZASLUZEK

DOMAČO VOLNO prodam. Gerbičeva ulica 42.

SIVALNI STROJ vam očistim, popravim. Pošljite svoj naslov na ogl. odd. »Slov. poročevalca« pod »Poceni pa vas obiščem«.

MATEMATIKO POUČUJE po zmerni ceni profesor. Ruska cesta 17.

PERFEKTNA INSTRUKTORICA ITALIJANŠČINE dobi prosto stanovanje in hrano na delu za tri mesece. Ponudbe na podr. Celje p. »Italijanščina«, 22.350-4.

PRODAM

ENO GUMO IN ZRANICO 28x1½ prodam ali zamenjam za 28x1½. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poroč.« pod »Čisto nova«.

MOŠKO KOLO, novo, športno, prodam ali zamenjam za klavirsko harmoniko. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poroč.« pod »Zamenjava«.

RADIO MINERVA, zelo dober, prodam. Goštinca Ljod, Sv. Petra 7.

LJUBKE MAČICE oddam ljubiteljem 2-letni. Podlimbarskega 21, Šiška.

JEDILNICO, krasno delo, staronemški slog, ura na nihalo, otroški sivalni strojek, umetniško nabožno sliko in tehnično, prodam. Fototehnik, Dunajska 15.

KOPALNE BANJE, ročni vrtni stroj, sivalni stroj z dolgim čolnikom, gasilni aparat, razno pohištvo, kolosa, samotno moko, pločevinaste 801 lonce, porabno železje in drugo, prodam »Metalia«, Gosposvetska 16, tel. 32-88, 22.521-3.

OTROŠKI VOZIČEK, globok, predvojni, prodam. Cesta na Rožnik 43.

BRZO PERILNICO, 1001, skoraj nov, prodam za 3000 din. Robas, Puntkova štev. 21.

SPALNICO, rahleno, poceni prodam. Ogljed Beethovnova 2/III.

PSIHO s tremi ogledali, omaro, posteljo z modrocm, porcelan, mizo, stole, vse masivno iz hrastovega lesa, prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.«.

MOŠKO OBLEKO, volneno, prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.«.

PERZJSKO PREPROGO, krasno originalno poceni prodam. Vprašati Ambrožev trg št. 3 II. nadstropje, desno, med 12. in 14. uro.

JEDILNICO, kompletno, modern, slog, prodam pod ceno mizarstva, tudi na odplacilo. Ponudbe na »Slov. Poročevalca« pod »Garancija 20«.

PRESICA ZA REJO, okrog 100 kg, kupi. Fajfar, Trnovska 25.

BATERIJO za avto, 6 Volt, prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.«.

MOŠKO SUKNJO, kratek, moški suknj, plašč Hubertus in otroški kovaček prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.«.

PISARNIŠKI INVENTAR, razen odvisen prodam po nizkih cenah. Mestna hranilnica Ljubljanskega zaradi prevzema blivše Hranilnice dravice banovine in Hranilnice kmetih občin. Razne la železne blagajne, pisalne pulte, omare, pisalne mize, električne ure, razne okovane za boje itd. Predmeti so na ogled v hranilnični palači. Prebrnova ul. 3. Informacije se dobe pri upravitelju istotam.

OTROŠKI VOZIČEK, športni, nov, prodam. Poljanski nasip 58, desno, 22.172-5.

PRODAM POCENI: veliko stružnico na jermenje 180 cm malo precizno stružnico 40 cm. Električni aparat za varjenje 220 amperov, generator 50 KW ter razne motorje, cirkularke, sirsarske mlekarsko opremo, razne tehnične kalupe za cementno opeko in cene radio aparate.

»Starina« Novakovič, Vlasika 101, telefon 24-589.

Antona Fona

partizansko ime Bojan

smo prepeljali iz Kočevskega Roga na Zale.

Pogreb se vrši iz kapele sv. Antona dne 8. oktobra 1946 ob 5. uri popoldne k Sv. Križu.

Zalujoči: žena **ANDRIJANA**, mati **MARIJA**, oče **JOSIP**, bratje, sestre in ostalo sorodstvo.

— Dalo se je ukreniti tako, da se je toleranca zvišala od 0,12 mm na 0,2. Zaradi tega je bil hrup, toda dosegli niso nič. Druga dne pa vidim kako se moj sosed igra s strojem, pritrjuje nože in jih spet preureja. Kmalu zatem pristopi z izgotovljenim delom in mi samozavestno kaže na merilcu:

»Tole je sijajen stroj. Veš, dal se je tako urediti, da znaša toleranca samo 0,04 mm!«

»Kaj za vraga pa vendar počneš? Tebe torej tako skrbi, da bi imeli Nemci vse tako natančno?«

Popraskal, se je za ušesi in šel brez besede preurejati stroj. Popoldne je bil spet hrup, ker niti v enem primeru ni bila toleranca manjša kot 0,2 mm. Popoldne pa mi je sosed pokazal, kako se da urediti, da se zlomi sveder, ne da bi mogel kdo kaj očistiti. V dveh dneh smo polomili štiri in končno so me napodili od stroja, pri katerem nisem hotel delati.

Drugič sem videl, kako je neki Rus odvil matice pri stikih tračnic na podzemski ozkoirni železnici. Sam se je veselil, kako se bo lokomotiva prevrnila. Toda ni se. Nekdo izmed naših je tir spet popravil. Zvečer sem mu rekel:

»Javitvi bi se moral, da bi dobil nagrado. Videl sem te, kako si rešil Dora — ekspres.«

»Ne nari, ki mi je dejal mirno, ali moreš zamisliti, kaj bi se zgodilo s človekom na lokomotivi? Če bi bil nemški civilist, naj bi se kar polomil kosti. Toda danes je vozil ujetnik.«

Vladar Hlavac in Ota Litomyšský sta počasi zlezla v pisarno in delala v oddelku za meze. Tam je bilo vse v strašnem neredu. Izplačevanje je zaostajalo, novinci so delali včasih po cele mesece brez plače, drugi pa spet dobivali vsak mesec na stoltno mark preveč, zato pa spet drugi za tretjino manj, kakor jim je šlo. Nered in nemarnost na tem oddelku sta bila res obudovajna vredna. Oba dva pa tega nista trpela in že prihodnji mesec so bile plačilne tablice in tudi plače v redu. Potem sta pa sama priznala, da je za potrebno bojvito razpoloženje in za odnos do dela pri nemških civilistih, ki so bili tam zaposleni, le primernejše prejšnje stanje in veliko dela št. imela, predno sta vse spet tako zamotala, da se končno razen njiju živ krst ni več spoznal na njune račune.

Za klobase

specialen, mlet, umeten hud poper italijanske vrste (Extra pepe nero artificiale) s sredstvom, ki konzervira, specialiteta za klobase, meso in čevapčije v originalnih zavojih po 1 kg dobavlja, dokler traja zaloga, v svobodni prodaji

»MERKUR«, ZAGREB, VLASKA 12, TEL. 77-20.

JAZZINSTRUMENTI, kompletni bobni, 2 violini, arhiv za orkester, prodam. Svara, Tavcarjeva ul. 4.

RADIO »Nora«, 4+1, v dobrem stanju, prodam. Kabeleka, Dvornik 1/III.

PISALNI STROJ, ameriške znamke »Smith«, z 51 cm dolgim valjem, na prodaj. Ogled od 13. do 14. ure. Naslov ogl. odd. »Slov. poroč.«.

OTROŠKO POSTELJICO, belo, z mrežo in žimnico, čisto, prodam. Od 12.—14. ure. Naslov v ogl. odd. »Slov. poroč.«.

GEPELJ v dobrem stanju prodam. Pavel Pirš, Kleče 25, p. Dol pri Ljubljani.

DIRE, nosilnost 400 kg, rahleno, prodam. Grušdovo nabrežje 21.

ZOFO s predalom in vloženo žimnico prodam. Tržaška 11/I, desno.

MOŠKO OBLEKO, skoraj novo, predvojni, za vitko postavlo, prodam. Vodnikova cesta 12/I.

PISALNI STROJ, pisarniški »Mercedes«, prodam. Vprašati Gledališka ul. 7/III, desno.

CRN PLAŠČ z kriznim ovratnikom in mufroni, prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. poroč.«.

DVE VELIKI BANJI, eno pločevinasto, eno leseno, uporabno za koralnico ali pralnico, 4 m blaga za kavč (še predvojni) in mali štedilnik za štedilo kurjave prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. poroč.«.

GLAVE nove, za skobelni stroj, s kroglastimi žlezi, del. dolžina 500 in 600 mm, ugodno napravlja. Rož. dolina c. XI/28, Bernik.

PLENICE, tople za novorojenčka, 2 ženski svileni nočni srajci prodam. Ogled od 10. do 12. ure popoldne. Naslov v ogl. odd. »Slov. poroč.«.

ZENSKO KOLO, novo, prodam. Celovška cesta 55/I.

ZENSKI SIVALNI STROJ »Singer« bi prodal ali zamenjal za čevljarstvo cilindrično masino. Zidanšek Mirko, Zadobrova št. 13, Celje.

KINOSKOPALNO KAMERA, francosko, ali fotokamera »Xenar«, Leicafilm prodam ali zamenjam za radioapar. Za loška cesta 51/I.

POENOTENO, BLAGOVNO KNJIGOVODSTVO in ostale kartoteke ujamam s strokovnjaki. Senar, Ljubljana. Kotnikova 17/III.

PISALNI STROJ »Triumph«, prenosljiv, skoraj nov, ugodno prodam. Ambrožev trg 31, I. uro, Cukarna.

4 KOTLE za žganjkuho, 250, 200, 60, 701 prodam z vsem priborom. Naslov v ogl. odd. »Slov. poroč.«.

STENSKO URO, dobrodocho, kuhinjske ure, 4 lepe slike (ročno delo gobelin) prodam. Naslov v podr. Celje.

KOTEL ZA ŽGANJEKUHO, stiskalnico, sod 300 litrov prodam. Naslov v podr. Celje.

GOZDJEJE št. 44, počevlje št. 43, ženski počevlje št. 37 in otroške gozderje št. 36 prodam. Naslov v ogl. odd. Slovenskega poročevalca.

KOCILJO, dvoprežno, zaprt, v zelo dobrem stanju, prodam za 12.000 din. Albina Kroat Medlog 66, Celje.

BELO PREGINJALO, žimnico, servis za vino in čaj prodam. Rojina Franciška, Vodnikova 61.

KUPIM

RADISKE APARATE najbolje in najugodnejše kupujete pri »Val«, trgovina s radijskimi aparati, Zagreb, Frankopanska 2a.

VRČE kupujem vsako količino. Pridem na poziv, trgovina z vrečami Gibe, Zagreb, Vlasika 31.

KUPUJEM IN NAJBOLEJ PLAČAM: vsakovrstne računske, pisalne, pletilne in vse ostale stroje, razne motorje in črpalke na vse pogone, vsakovrstno orodje, mostne in druge tehnične, avtomobilske dele in gume, kompresorje, dvigala, žerjave, vrtnalske stroje, pištole in drugo. »Starina« S. Novakovič, Zagreb, Vlasika 101, telefon 24-589.

MOTORNO KOLO, 2-letno brez gum, kupim ali dam pohištvo. Ponudbe na podr. »Slov. por.«, Kranj, pod »Motor«.

Pogonskega inženirja

(tehnik)

samostojnega in izkušenega išče veliko industrijsko podjetje. Ponudbe: Oglasni zavod Hrvatske, Zagreb, Trg Republike 5, br. 4418.

ZAHVALA

Vsem, ki ste spremlili našega nepozabnega sina

Nandeta Gričerja

po nesrečni nagli smrti na zadnji poti, mu poklonili vence in cvetje in sočustvovali z nami, iskrena zahvala! Posebno se zahvaljujemo tov. Horlarju za ganljiv govor ter železničarski godbi iz Zidanega mosta in tovarišem, ki so se z njim družili.

LOKA, 6. oktobra 1946.

Zalujoča družina Gričerja

+

Zapustila nas je naša nadvse ljubljena sestra, teta, sestrična in svakinja

Milavec Josipina

poštna uradnica v pok.

Pogreb nepozabne pokojnice bo v torek, dne 8. t. m., ob pol 5. uri popoldne v Zal, kapele sv. Franciška, na pokopališču k Sv. Križu.

Planina, Ljubljana, Opatija, dne 6. oktobra 1946.

Zalujoča družina: **MILAVEC, KOSEC, DOLENEC, TUSEK** ter ostali sorodniki.

+

Vsemogočni je poklical k sebi našega dobrega očeta

Janeza Gladka

posestnika in mlinarja v Fužinah

Pogreb dragega očeta bo v torek, dne 8. t. m., na pokopališču Oslica.

Zalujoča žena **MARIJA**; sinovi: **TOMAZ, JANEZ, LUDVIK, FRANCE** in hčerka **ANA** ter ostalo sorodstvo.

ELEKTRIČNI ŠTEDILNIK s pečico in pečico samo, dobro ohranjen, kupim. Černetič Drago, obratovodja Dr. elektrarn Slovenije, Celje, Ljubljanska cesta št. 10.

V KOMISLSKO PRODAJO SPREJEMAM vsakovrstna, samo dobro ohranjena oblačila. Josip Rojina Ljubljana Ale. tsandrova št. 3.

MOTORNO KOLO od 125 k do 250, brezhibno, kupim. Ponudbe na ogl. odd. »Sloven. poroč.« pod »Motorno kolo«.

STAVJERSKI PRIMOŽ, nakovalo do 80 kg, nikelj kupim, pletene 50litrske steklenice, kipev, »Metalia«, Gosposvetska št. 16.

MOTORNO KOLO 125—200 cm, novo ali malo voženo, kupim, najraje DKV 125 cm, Mehanik, Sv. Petra c. 71, Ljubljana.

STOVALO šivalnega stroja, kompletno, kupim. Beljaska 34.

RABLIJENE ALI NOVE KNJIGE Slovenske stenografije (dr. Svetelj) kupim. Prinesite esben takoj na naslov: Christof. Domobranska 15.

AMERIKANCA ZA STRUŽNICO, približno 160 mm, kupi »Vunateks« v Majšpergu.

STIKALNICO za pekarno kupim. Javiti Naproza, Zidani most.

KNJIGE založb Hram, Modra ptica in dr. kupim. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poroč.« pod »Dobro plačam«.

BLAGO za moški zimski plašč (stara blaga) kupim takoj. Naslov v podružnici Celje.

ZAMENJAM

TROSOBNO STANOVANJE v Celju. Lepo in čisto, zamenjam radi premetistive z enakim ali večjim dvosobnim v Mariboru. Menjava med tremi tovariši Ljubljana—Celje—Maribor takoj izvedljiva.

Ponudbe pod »Takojšnja preseljava« na ogl. odd. »Slov. poroč.«.

DVOBOBNO STANOVANJE s kabinetom in vrtom v Celju, 15 minut od kolodvorja, se zamenja z enakim v Ljubljani (tudi brez vrta). Naslov v ogl. odd. »Slov. poroč.«.

SIVALNI STROJ, čevljarški. Cilinder, zamenjam za ženski sivalni stroj. Plešnik, rudar, Jerjav, p. Črna.

DVOBOBNO STANOVANJE s kabinetom in vrtom v Celju, 15 minut od kolodvorja, zamenjam z enakim v Ljubljani (tudi brez vrta). Naslov v podružnici Celje.

POSEST

HIŠO, petstanovanjsko, Maribor, 280.000 din, potrebno 80.000 din, ostanek na obroke mesečno 1000 din, posestva v različnih krajih, tudi na obroke, prodaja Beletna pisarna Maribor, Meljska cesta št. 3.

ZAHVALA

Ob preranem grobu mojega dragega moža

Simčič Rafaela

se zahvaljujem vsem, ki ste naju tolažili v času težkega trpljenja, in vsem, ki ste ga v tako velikem številu spremlili na njegov poslednji dom in ga obsuli s tolikim cvetjem. Posebej se zahvaljujem tov. Otonu Černetu, terencem in terenkam ter AFZ in RKS odboru na Galjeviču za vso ogromno socialno skrb v času njegove bolezni. Prav tako topla zahvala tov. zdravnikom, ki so mu lajšali gorje. Maša zadušnica bo v četrtek, dne 10. oktobra 1946 ob 8. uri pri Sv. Jakobu.

Ljubljana, dne 7. okt. 1946.

Zalujoča žena **SIMČIČ IVICA** in ostali.

PARCELO, lepo stavbeno, blizu Remize, ugodno prodam. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poroč.« pod »Šiška«.

TRGOVINO z mešanim blagom, trafiko v bližini Maribora, prosto stanovanje, prodajni odkup inventarja, zaloge odstopnine 80.000 din, prodaja Realiteta, pisarna Maribor, Meljska cesta 3.

RAZNO

SRESKI NARODNI MAGACIN šid potrebuje vse industrijske in domače proizvode slovenije. Ponudbe na Sreski Narodni Magacin šid—Srem.

VSO OSKRBO za visokošolska šolam. Radi težke hoje blizu trmavške postaje. Ponudbe pod »Miren dijak« na ogl. odd. »Slov. poročevalca«.

DEZNI PLAŠČ, v katerem so bile rjave usnjene rokavice, je bil v nedeljo 6. X. 1946, zamenjan pri Udarniku. Oseba, ki ga je zamenjala, naj ga vrne v Vošnjakovo 7, pritl. desno, kjer dobi svojega.

IZGUBILA SEM zeleno torbico in vse dokumente. Poštenega najditeља prosim, da jo vr